A FOGLALKOZTATÁS BIZTONSÁGÁÉRT

Beszámoló
a 2008. I. negyedévében elvégzett feladatokról

BIZALOM
HUMÁNUM
SZIGOR

ELŐSZÓ

Szervezetünk életében jelentős minőségi és mennyiségi eredményeket, mélyreható változásokat hozott az elmúlt három év. Létrejött az **egységes munkavédelmi és munkaügyi hatóság**, mely - a tudományos kutatási eredmények figyelembe vételével - képes komplex megelőzési és ellenőrzési feladatok végrehajtására.

A megváltozott jogszabályi környezet, a felügyelői létszámfejlesztés jobb feltételeket biztosított az ellenőrzés számára. Munkánknak köszönhetően - 2004. év eredményéhez viszonyítva- a feltárt feketemunkások száma hétszeresére, a kiszabott bírságok száma közel háromszorosára emelkedett, a behajtott bírságok összege megduplázódott; a bekövetkezett összes munkabaleset számában 13 %-os csökkenés, míg a halálos munkabalesetek számában 27 %-os csökkenés volt tapasztalható. A munkavállalók jogviszonyának rendezése (bejelentések következtében) a befizetett járulékok összege megtöbbszöröződött.

A **súlyos jogsértést elkövető foglalkoztatók** a törvény rendelkezése alapján - mely kizárólag az OMMF eljárásához kötődik - **kizárhatók a közbeszerzési eljárásokból** és nem részesülhetnek állami támogatásban, ezzel is elősegítjük a piac tisztulását, az egyenlő versenyhelyzet szélesebb körű megvalósítását. Napjainkig 32 225 jogsértő munkáltató került fel hatósági nyilvántartásunkba, melyből 21 507 munkáltató nem indulhat közbeszerzési eljárásban.

Olyan **értékközpontú megközelítést** kívánunk alkalmazni munkánk során, melynek centrumában a törvények betartása, a munkavállalók garanciális jogainak érvényesülése, kiszolgáltatott helyzetük mérséklése és a foglalkoztatási kultúra szintjének folyamatos emelése áll. A foglalkoztatás biztonsága az egészséget nem veszélyeztető munkahelyeket, a munkavégzéshez szükséges eszközök, gépek biztonságát, egyéni védőeszközök biztosítását, valamint a munkavállalók törvényes foglalkoztatását jelenti számunkra.

Az OMMF hatósági ellenőrzéseit a **Partnerség** szellemében végzi, jelentős hangsúlyt helyezve arra, hogy a megelőzés egyre nagyobb szerepet kapjon a napi munka során. A regionális szinten létrehozott, térítésmentesen igénybe vehető „Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálattal" is kifejezésre kívánjuk juttatni azt a felismerést, hogy a **Bizalom-Humánum-Szigor** szerves egységének alkalmazásával jöhet létre a munkaerőpiac szereplői közötti együttműködés, válhat jellemzővé a jogkövető magatartás.

Tevékenységünk fejlesztésében fontos szerepet szánunk a **nyilvánosságnak**. Szeretnénk bemutatni feladatainkat, eredményeinket, kérni a jobbító szándékú észrevételeket. Ennek egyik eszköze ez a beszámoló is, melyet - terveink szerint – negyedévenként jelentetünk meg.

Papp István
OMMF Elnök

Tartalomjegyzék:

1./ Célkitűzés **4**

2./ Ellenőrzési eredmények **6**

2.1 Munkavédelem **6**
2.1.1 Kiemelt ágazatok
2.1.2 Súlyos jogsértések
2.1.3 Munkaegészségügy

2.2 Munkaügy **14**
2.2.1 Feketemunka, súlyos jogsértések
2.2.2 Kiemelt ágazatok
2.2.3 Ágazati kollektív szerződések
2.2.4 Munkaerő-kölcsönzés

2.3 Főmunkaidőn kívüli ellenőrzések **20**

2.4 Utóellenőrzések **21**

3./ A szabályos foglalkoztatás fokozatos térnyerése **22**

4./ Munkavédelmi Tanácsadó Szolgálat **23**
4.1 Regionális eredmények
4.2 Tanácsadási módszerek

5./ Statisztikai összefoglaló **27**
5.1 Összesített adatok
5.2 Munkavédelem
5.3 Munkaügy
5.4 Hatósági nyilvántartás

1. CÉLKITŰZÉS

Az OMMF tevékenységét az elfogadott 2008. évi **„Szakmai program" és „Munkaterv",** a kormányzati célkitűzések és az Európai Unió foglalkoztatás-politikával, munkavédelemmel kapcsolatos követelményei alapján végzi. Jó alapot szolgáltat ehhez a 2007-ben létrejött, a munkabiztonság és munkaegészségügy szerves egységén nyugvó hatósági felépítés. A szakmai területek szorosabb együttműködése folytán, egyre hatékonyabbá válnak azok az erőfeszítések, melyek a foglalkoztatási kultúra fejlesztésére és a munkahelyi biztonság, egészségvédelem megvalósítására irányulnak.

A több és jó minőségű ellenőrzés fokozza a visszatartó erőt, kedvezően hat a munkáltatók jogkövető magatartására, emeli a jogbiztonságot, csökkenti a munkavállalók kiszolgáltatottságát. A **feketemunka nagyarányú visszaszorítása** növeli az állami adó- és járulékbevételeket.

Az idei évben nagy hangsúlyt helyezünk a **„Partnerség a foglalkoztatás biztonságáért"** kezdeményezés kiszélesítésére. Ennek segítségével dinamikusan gyarapítani szeretnénk azon munkáltatók arányát a gazdaságban, melyek részt vesznek a törvényesség, mint érték terjesztésében, hozzájárulva ezzel az egyenlő versenyhelyzet megteremtéséhez, a **munkavállalók garanciális jogainak** érvényesüléséhez és a **munkaerőpiac tisztulásához**. A célokkal azonosuló munkáltatók egyre nagyobb számban jelzik csatlakozási szándékukat.

Erősödik az **együttműködés a társhatóságokkal** is, melynek célja a társadalmi elvárásoknak jobban megfelelni tudó hatósági munka megvalósítása. Az információcsere, a hatáskörök összehangolása és az együttes fellépés hatására, az ellenőrzési tevékenység eredményesebb lett a súlyosan jogsértő tevékenység megelőzésében, kiszűrésében és visszaszorításában. Az APEH, az ÁNTSZ, az FMH, a MEBIH, az NFH, az ORFK, a VP és az OMMF 2008 február 8-án együttműködési megállapodásban rögzítették a cselekvési programot. A megvalósítás első lépéseként lebonyolításra került a nagy társadalmi visszhangot kiváltó **„Kikelet Hadművelet"** elnevezésű célellenőrzés, melynek eredményei az OMMF honlapján (www.ommf.gov.hu) találhatók meg.

Kiemelt feladatként került meghatározásra a **törvényességen alapuló**, **egységes szemléletű felügyelői eljárás,** a jogsértések komplex feltárása, a **törvényesség helyreállítása**, az arányossági követelmények és a fokozatosság érvényesülésének biztosítása a szankciók alkalmazása során. Ennek érdekében a munkavédelemi és a munkaügyi szakterületen egyaránt megkezdődött a **felügyelői kézikönyv** kidolgozása, a felügyelők szakmai továbbképzésének megszervezése.

Tovább erősítjük a **megelőző tevékenység** szerepét. Hozzájárul ehhez a szociális partnerekkel, civil szervezetekkel és a munkáltatók képviselőivel folytatott széles körű egyeztetés a feladatok teljesítése során. A munkavédelmi **kutatások** eredményeinek átültetése a gyakorlatba és a **munkavédelmi tanácsadás** is jelentős preventív erővel bír. Az év során kiadásra kerülő tematikus szakmai tájékoztató füzetekkel is ezt a tendenciát szeretnénk erősíteni.

A tudatos fejlesztés érdekében megkezdődött az **OMMF 5 éves stratégiai koncepció**jának kidolgozása, melyben a nemzetközi tendenciák, az Európai Unió iránymutatásai, a gazdaság fejlődése és a társadalmi elvárások alapján kerülnek meghatározásra a teendők, épül tovább a szervezet. Befejeződött a Munkavédelem Országos Programja, végrehajtásának értékelése folyamatban van és megkezdődött az újabb öt évre szóló Nemzeti Munkavédelmi Politika kidolgozása. Elindult a **minőségirányítási rendszer** bevezetésének előkészítése is a korszerű módszerek és eljárások alkalmazása érdekében.

Bővült **a nemzetközi együttműködés** is. Megállapodást kötöttünk a Román Munkavédelmi Felügyelőséggel a tapasztalatcsere érdekében. Az Európai Munkavédelmi Ügynökség Nemzeti Fókuszpontjának működtetésével hozzájárulunk a helyes gyakorlat bemutatásához, a munkavédelmi információk gyors eljuttatásához a felhasználók számára.

Továbbra is lényeges a jogsértés következményeitől való félelem fenntartása, a mind nagyobb számú ellenőrzés végrehajtása, melynek **visszatartó ereje** önmagában is segíti a **prevenciót.** Fontos eszköz, a munkaügyi ellenőrzések térben és időben való kiterjesztése, vagyis a nehezen megközelíthető helyeken, éjszaka, illetve a munkaszüneti napokon történő hatósági ellenőrzés.

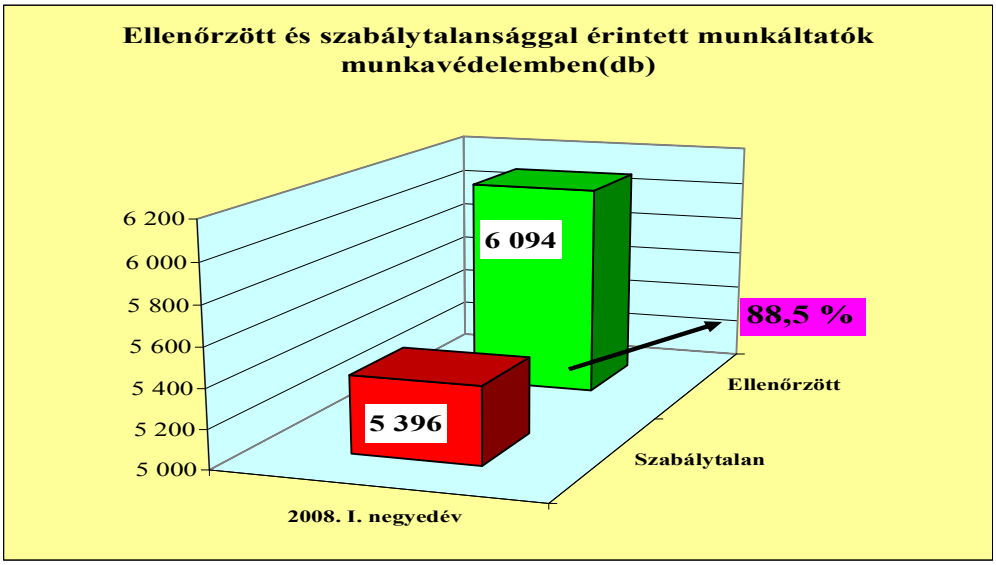
Egyre hangsúlyosabban jelenik meg munkánkban a **jogellenesen működő szervezetek** telephelyek feltárása, melyek a gazdaság működésére zavarólag hatnak, a jövedelmet eltitkolják, a közterhek beszedését akadályozzák.

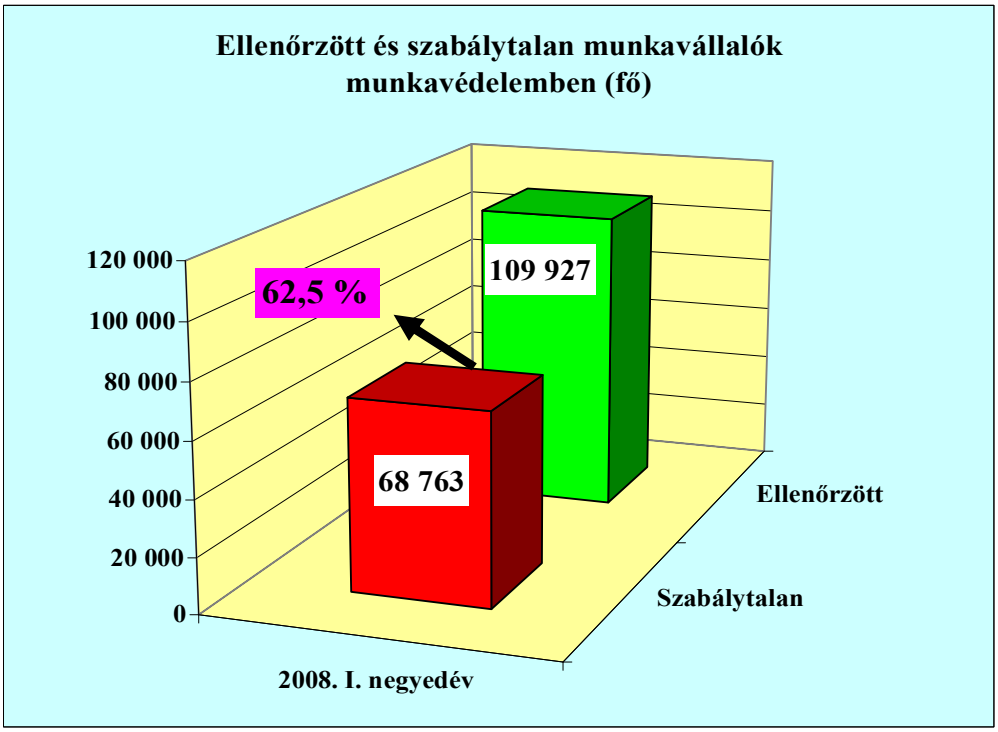
A munkavédelmi hatóság célkitűzése **a foglalkoztatásból eredő egészségi kockázatok, károsodások csökkentése, a foglalkozási betegségek, munkabalesetek számának és súlyosságának csökkentése.** A munkavédelmi szakterület számára további fontos feladatot, „kihívást” jelent - 2007. évben kibővült hatásköre révén - a munkabiztonsági és munkaegészségügyi tevékenység ötvözése, a **helyes ellenőrzési gyakorlat** kialakítása.

2. ELLENŐRZÉSI EREDMÉNYEK

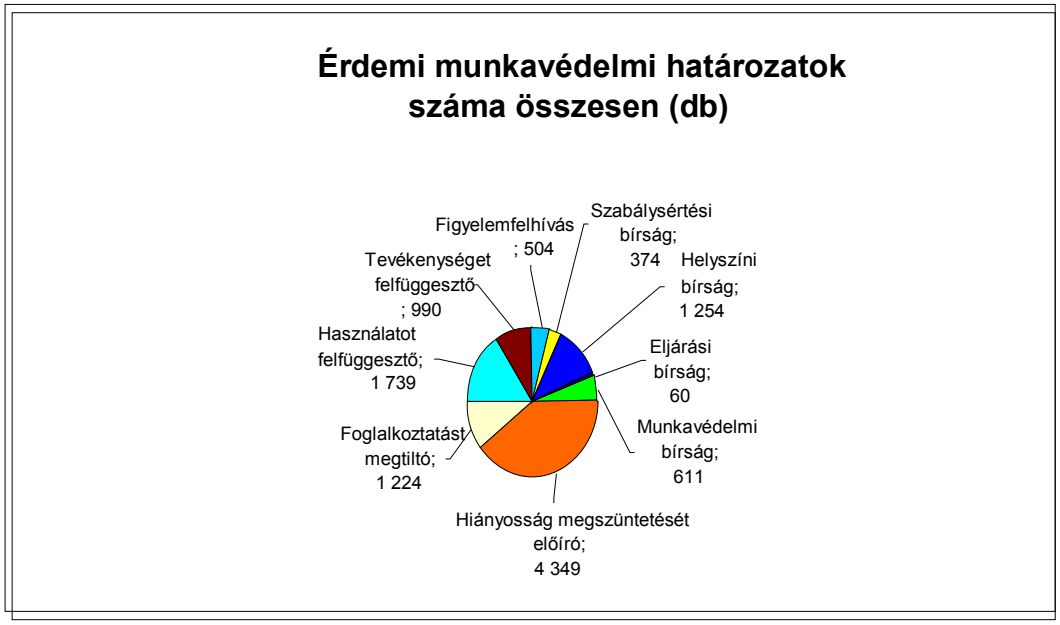
2.1 A MUNKAVÉDELMI ELLENŐRZÉSEK TAPASZTALATAI

Összhangban a fenti célokkal a **munkavédelmi ellenőrzéseknek** az előző év I. negyedévéhez képest közel **30%-os** emelkedése látható: 2007. első negyedévében 4700 munkáltató vizsgálatára, 2008. ugyanezen időszakában, pedig **6094** munkáltatóra terjedtek ki. Az év I. negyedévben az építőipari ágazatban **1 823,** a feldolgozóiparban **879**, a mezőgazdaságban **181,** a kereskedelmi és vendéglátó ipari ágazatban összesen **2297** ellenőrzést folytattak le a munkavédelmi felügyelők.

Az ellenőrzések eredményeként **8973 munkavédelmi közigazgatási határozat** keletkezett, amelyekben **összesen 25 800 intézkedést** foganatosítottak a munkavédelmi felügyelők. A legsúlyosabb munkavédelmi szabálytalanságok megszüntetésére kötelező, azonnali intézkedést 3 953 közigazgatási határozat tartalmazott, amelyhez 611 munkavédelmi bírság, 374 szabálysértési határozat és 1 254 helyszíni bírság kötődött.

2.1.1. AZ ELLENŐRZÉSEK TAPASZTALATAI A KIEMELT ÁGAZATOKBAN

A munkavédelmi ellenőrzéseket a hatóság elsősorban azokra az ágazatokra és tevékenységekre koncentrálja, ahol nagy gyakorisággal fordultak elő súlyos – gyakran halálos – munkabalesetek, illetve ahol a munkabalesetek legnagyobb hányada következik be (pl. az építőiparban, a mezőgazdaságban, valamint a feldolgozóiparban), továbbá a foglalkozási megbetegedések, fokozott expozíciók leggyakoribb előfordulási helyeire (feldolgozóipar), valamint ahol a technológia fokozott veszélye miatt nagy munkavállalói létszám, vagy a tágabb környezet is veszélyeztetett. A kis- és középvállalkozásokra kiemelt figyelmet kell fordítani.

a) ***Építőipar***

Az építőipar területén **1 823 ellenőrzést** folytattak le a munkavédelmi felügyelők, melynek eredményeképpen **420 db bírsághatározat** született összesen **138 970 000 Ft, 212 db szabálysértési bírságot** szabtak ki összesen **7 835 000 Ft** összegben. Az eljáró felügyelők 600 esetben éltek a helyszíni bírság kiszabásának lehetőségével, 5 897 000 Ft összegben.

- Az építőipar továbbra is a legbalesetveszélyesebb ágazat, még mindig ezen a területen következik be a legtöbb halálos munkabaleset. A feldolgozott adatok szerint, **az első negyedév során 4, míg az elmúlt év hasonló időszakában 11 halálos baleset történt** az ágazat területén, ami **határozott javulást** mutat. Határozott javulás tapasztalható a munkagépek telepítésénél. A legtöbb esetben betartották a vonatkozó biztonsági előírásokat, és a szükséges vizsgálatokat is elvégezték. A kivitelezési területeken használt építőipari gépek műszaki állapota is javuló képet mutat.

- Általános tapasztalatunk az építés-kivitelezési tevékenység vizsgálatakor, hogy a biztonsági és egészségvédelmi tervből a munkaegészségügyet is érintő részek hiányoznak, a munkavégzés hatókörében végzett más tevékenységet a kockázatok felmérésekor nem veszik számba.

- Az ágazatra jellemző, hogy gyakran és nagy számban foglalkoztatnak dolgozókat alkalmi munkavállalói könyvvel, akik képzetlenek, munkavédelmi oktatásban nem vesznek részt. Mindezek következtében nem ismerik fel a meglévő veszélyhelyzeteket, a biztonsági követelményeket felelőtlenül figyelmen kívül hagyják.

- Építés kivitelezési munkaterületeken az egyéni védőeszköz használatának elmulasztása visszatérő, tipikus jelenség. A biztosított fejvédő sisak használata továbbra is ellenállásba ütközött a munkavállalók részéről, bár ennek oka gyakran a fejvédő sisak nem megfelelő állapota, az állszíj hiánya, télen a bélés nélküli sisak biztosítása volt. Ennek ellenére kismértékű javulást tapasztaltunk a viselési fegyelem területén, melyhez hozzájárult a munkáltatók által biztosított egyéni védőeszköz használatának elmulasztása miatt kiszabott nagyszámú helyszíni bírság is. **Az egyéni védőeszköz biztosításának hiánya miatt 301 esetben, egyéni védőeszköz használatának elmulasztása miatt, pedig 374 esetben volt szükség felügyelői intézkedésre.**

- A munkavédelmi bírságok jelentős többsége ebben az ágazatban került kiszabásra, a fent felsorolt fokozottan balesetveszélyes munkáltatói mulasztások következtében. Általános tapasztalat, hogy a tetőszerkezeti munkáknál sem kollektív, sem egyéni védőfelszerelést nem alkalmaznak, szinte sohasem jelölte ki a munkáltató a rögzítési (kikötési) pontokat a védőeszköz kötélzete számára.

- **Egyre többször fordult elő, hogy a megbízott munkahelyi vezető az ügyvezetőt felhívja telefonon, és tájékoztatja a munkavédelmi ellenőrzés tényéről, mire az ügyvezető utasítást ad neki a munkaterületről való távozásra, és a jegyzőkönyv aláírásának megtagadására.**

- További tapasztalat, hogy a kockázatértékelés elkészítése során a munkavállalókat érintő zaj-, és rezgésterheléseket nem vették figyelembe.

- Az alkalmazott vegyi anyagok (pl. a ragasztók, kötőanyagok, tömítő anyagok, oldószerek stb.) kockázatait általában nem mérték fel, sok esetben az alvállalkozók a konkrét munka elkezdésekor ismerik meg a felhasználásra kerülő veszélyes anyagokat. Ennek súlyos, a megelőzés helyes gyakorlatát érintő következményei vannak: ezekben az esetekben a munkavállalókat érő egészségkárosodás lehetősége rejtve marad, különösen akkor, ha a biztonsági adatlapokat nem bocsátják a felhasználó rendelkezésére.

b) <u>Mezőgazdaság</u>

Az ágazat munkavédelmi helyzetére általánosságban elmondható, hogy a jelentősebb, a 100 vagy több főt foglalkoztató munkáltatók megerősödtek, jelentős összegeket fordítanak gépparkjaik folyamatos fejlesztésére, új, korszerű erő- és munkagépeket szereznek be, korszerűsítik állattenyésztésüket.

- A munkáltatók másik része – különösen a kedvezőtlen adottságú területeken gazdálkodók - korszerűsíteni nem, vagy alig tudtak, a talpon maradásért küzdenek, így korszerűtlen, elavult gépeiket javítgatják, állattenyésztő telepeiket felszámolják.

- A mezőgazdasági tevékenységet végző munkahelyeken gyakori, hogy a (rosszul értelmezett) termelékenységi, gazdaságossági szempont előtérbe helyezésével **háttérbe szorul a karbantartás, és a munkavédelmi szempontok betartása**. Gyakran a biztonságos módszerek helyett a kényszer szülte megoldásokkal teszik működőképessé a berendezéseket, illetve javítják azokat. Jellemző az ágazatra a kockázatértékelés hiánya. A feldolgozott adatok szerint a bekövetkezett halálos munkabalesetek száma a második legmagasabb az ágazatok között (3).
- A fakitermelés ellenőrzése során az alábbi szabálytalanságok voltak jellemzőek:
  - a vágástérre vezető utakon a figyelmeztető táblák hiányoztak;
  - a munka megkezdése előtt nem kaptak oktatást a dolgozók a területre jellemző sajátos munkavédelmi szabályokról, az új vágásterületeken a munkavégzés megkezdése előtt csak részben ismertették a technológiai, műveleti utasításokban foglaltakat;
  - időként elmaradt a döntendő fa környékének a megtisztítása.
- Az ellenőrzött munkáltatók között előfordult, hogy a kockázatértékelést nem végezték el. Gyakori, hogy **nem volt megítélhető a tényleges zaj-és rezgés expozíció**, mert nem álltak rendelkezésre a megfelelő mérési eredmények.

- Csak a nagyobb mezőgazdasági üzemeknél van megfelelő képzettséggel rendelkező növényvédelmi szakember, aki biztonsággal irányítja, illetve felügyeli a növényvédelmi munkákat. A kisebb mezőgazdasági vállalkozások csak a növényvédő szerek csomagolásain lévő kezelési utasításokból tudnának megfelelő információt szerezni, azonban ezeket nem minden esetben ismerik meg.

- Jellemző, hogy a trágya kezelésével foglalkozó munkavállalók védőoltással el voltak látva, azonban az ide vonatkozó **biológiai kockázatértékelések hiányoztak.** A kockázatértékelések a gazdálkodó szervek nagy részénél nem voltak teljes körűek, nem terjedtek ki minden kockázatra.

c) <u>Kereskedelem és vendéglátás</u>

A kereskedelem területén összesen **2 388** esetben volt szükség felügyelői intézkedésre, üzemeltetéssel kapcsolatos biztonságtechnikai hiányosságok miatt **1 023**, létesítmények érintésvédelmével kapcsolatban pedig **340** intézkedés született.
Az ágazat területén súlyos veszélyeztetésre utaló hiányosságok nem voltak tapasztalhatók. A használt gépek többnyire megfelelő állapotúak.

- Említést érdemelnek az áruházláncok, amelyeknél veszélyforrást jelentett az a kialakult gyakorlat, hogy a **nyitva tartás alatt végzik az árufeltöltést**, jellemzően különböző targoncák igénybevételével, amelyek használata fokozott veszélyt jelent a vásárlókra is. Jellemző a **zsúfolt anyagtárolás**, a magasban elhelyezett, megbontott egységrakatok tárolásából adódóan a tárgyak leesésének a veszélye nagy, a targoncák hangjelző berendezéseinek üzemképtelensége veszélyt okozhat.

- A kis létszámot foglalkoztató kereskedelmi egységeknél szabálytalanságot – elsősorban a húsvéti árukészlet feltöltése miatt – a **közlekedési utak eltorlaszolása**, rakodóhelyként való használata terén találtunk. Jellemző volt a villamos kezelőhelyek eltorlaszolása, az egyéni védőeszköz juttatási rend meghatározásának hiánya.

- A logisztika területén főként az anyagmozgató berendezések, gépek jelentettek kockázati tényezőt. Tapasztalataink szerint azonban többnyire igyekeztek ezeket a gépeket megfelelő állapotban tartani.

- A kereskedelmi és a vendéglátóipari egységek területén a hiányosságok többségét a **tároló állványok rögzítésének hiányai,** a deformálódott és elhasználódott állványelemek valamint az állványok előtti zsúfolt tárolások jelentették. Tapasztalatok szerint a kockázatértékelésről szóló dokumentációk sablonosak, gyakorlatilag munkabiztonsági szaktevékenységet végző szakemberek egyedül készítik, munkaegészségügyi szaktevékenységet végző nem vesz részt a veszélyek meghatározásában, mivel erre a munkáltató sem tart erre igényt, csak ellenjegyzéssel tesz eleget a munkavédelmi törvényben megfogalmazott ilyen irányú kötelezettségének. Változatlanul gyakori az előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálatok hiánya, és sokszor hiányzott az időszakos orvosi vizsgálat is. Az orvosi vizsgálatok rendjét a munkáltatók jelentős része nem szabályozta. A kockázatértékelések során a veszélyes anyagokkal kapcsolatos kockázatokat többnyire nem mérték fel és a kockázatértékelések évenkénti felülvizsgálatát is elmulasztották. A kereskedelemben a kóroki tényezők közül a fizikai munka (kézi anyagmozgatás) által okozott **túlterhelés a jellemző**, ami több esetben kényszer testhelyzettel párosul.

d) <u>Feldolgozóipar</u>

Ezen a területen **77** esetben alkalmaztak a felügyelők munkavédelmi bírságot, összesen **27 850 000 Ft** összegben. A gépipar területén **39** esetben bírságolt a hatóság, **17 millió forint** összegben.

- A feldolgozóipari ágazatban tartott ellenőrzések alkalmával – minden egyes alágazatban – **jelentős baleseti veszélyforrást jelentett a kézi- és gépi anyagmozgatás**. A feldolgozott adatok szerint az összes bekövetkezett munkabaleset (3934) 40 %-a ebben az ágazatban történt.

- Az ellenőrzések alkalmával feltárt jellemző hiányosságok: a személyi feltételek hiánya, az alkalmazott segédeszközök, továbbá az anyagmozgató gépek műszaki alkalmatlansága, vagy hiányossága.

- Az élelmiszeripar területén a létesítmények állapota, a technológiai vonalak jól kiépítettek. A technológiában működtetett gépekkel, berendezésekkel már több volt a probléma. Az ellenőrzések alkalmával tapasztalt jellemző hiányosságok a gépek burkolatainak hiánya, továbbá a védőeszköz használatának elmulasztása.

- A fafeldolgozó-, illetve bútoriparban a jobb, korszerűbb gépek, berendezések megjelenésével csökkent a balesetveszély, de a **porok rákkeltő hatása még így is jelentős**. Előforduló hiányosságok között kell megemlíteni a szerszám védőburkolatok

szabványtól eltérő kialakítását, hiányos voltát, vagy teljes hiányát, a reteszelések, **vészleállítási lehetőség hiányát**, védőburkolat nélküli villamos berendezések előfordulását. Az alapvető biztonsági berendezéseket igyekeztek biztosítani, de még így is több esetben kellett a fenti hiányosságok miatt intézkedni. A fafeldolgozó iparban az időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálatok elvégzésének nem megfelelő gyakorisága, illetve a **szükséges zaj- és pormérések elmaradása** jelentették a jellemző hiányosságokat.

- Fémszerkezet gyártása, fémmegmunkálás területén az elmúlt időszakban lényeges pozitív irányú változás nem történt munkavédelmi szempontból. Az ágazatban legtöbb munkabiztonsági intézkedés a gépek állapota miatt történik, de több esetben előfordult az **egyéni védőeszközök hiánya** is. A vasiparban jellemző hiányosság, hogy a munkáltatók nem tételezik fel, hogy a tevékenységük során a munkavállalókat a **megengedettnél nagyobb zajártalom** érheti, és ennek következtében zajmérést sem végeztetnek. Kritikus egészségkárosító tevékenység a hegesztés, ahol a technológiából adódóan káros gázok-gőzök szabadultak fel. A hegesztő munkahelyeknél mind gyakrabban alkalmaztak helyi elszívó berendezéseket, megfelelő használatuk azonban nem mindenütt volt biztosított.

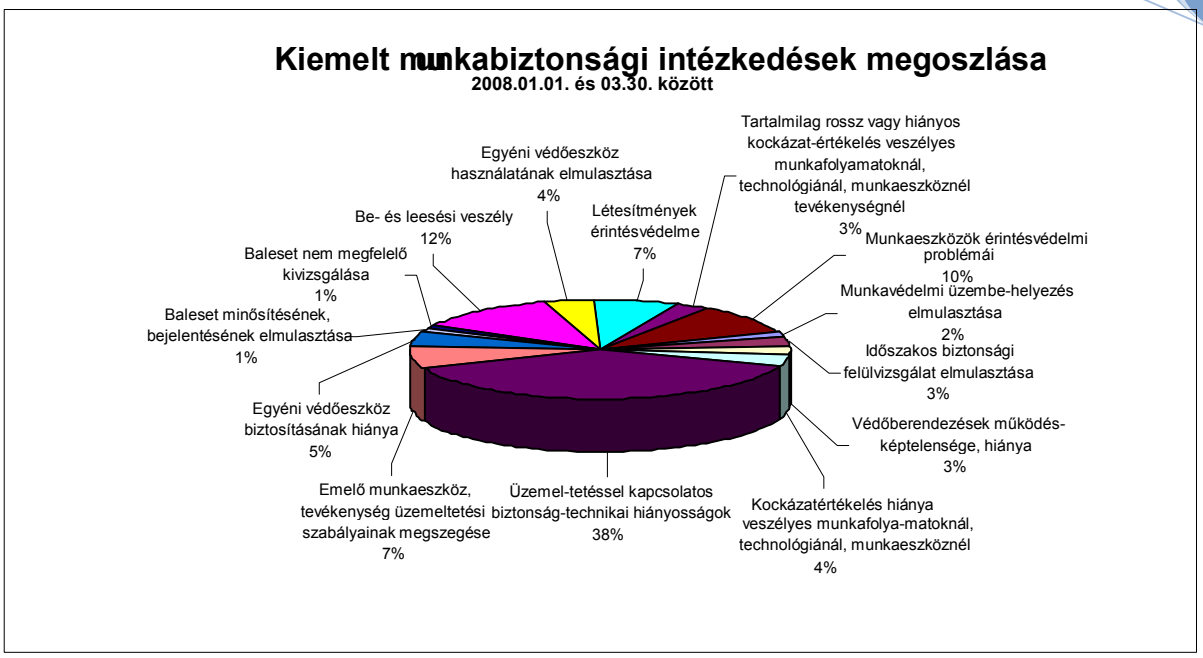
- Munkaegészségügyi szempontból kockázati tényezőként jelent meg a felületkezelés során alkalmazott festékek, bevonó anyagok okozta légszennyezés, emiatt pl. az oldószerekkel kapcsolatban **nem megfelelően megválasztott egyéni védőeszköz** miatt is történt intézkedés. Előfordult, hogy a munkáltató az új veszélyes anyag és új technológia bevezetésekor a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatok minőségi, illetve mennyiségi értékelését nem végezte el, illetőleg a munkavállalók az oldószeres festési technológiából adódó új kémiai kóroki tényezőkre tekintettel, előzetes munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálaton nem vettek részt (pl. elmaradt a toluollal dolgozók időszakos alkalmassági vizsgálata).

2.1.2 A MUNKAVÉDELMI SÚLYOS JOGSÉRTÉSEK

A súlyosan veszélyeztető munkakörülmények között foglalkoztatott, és ellenőrzéssel érintett munkavállalók aránya növekedést mutat. **2008. első negyedévben 15 393 fő** veszélyes munkakörülmények közötti foglalkoztatását tárta fel a hatóság.
Az építőiparban még mindig gyakori a védőkorlátok, a leesés elleni egyéni védelem hiánya, illetve a mélyépítésben a szabálytalanul kialakított, dúcolatlan munkagödör, munkaárok. A **be –és leesés elleni védelem megfelelő kialakításának hiánya miatt 1214 intézkedés történt** a hatóság részéről.

- A kereskedelem és a vendéglátás területén az **érintésvédelmi felülvizsgálatok** rendre elmaradtak, a villamos vezetékek mechanikai sérülésnek kitett elhelyezései, valamint a sérült villamos csatlakozó aljzatok használata szintén gyakran előfordul.

- A feldolgozóiparban sok gépet külföldről (Ausztria, Svájc, Svédország) hoztak be a tulajdonosok. A munkaeszközök nagy részét már használt állapotban vásárolták meg, így a **biztonsági berendezéseik hiányoztak**, ezért néhány esetben intézkedni kellett (használat felfüggesztésével) a közvetlen balesetveszély megszüntetése érdekében.

2.1.3 MUNKAEGÉSZSÉGÜGY

A munkaegészségügyi hatáskört az OMMF 2007. áprilisa óta gyakorolja. A feladatátvételből adódó hatáskörbővülés új kihívásként jelent meg a munkavédelmi felügyelőségek életében, ami azon túl, hogy új ellátandó feladat a hatóság számára, azt is jelenti, hogy a munkavállalók biztonságát védő hatósági felügyeleti munka az egészség védelmével – az **orvos és mérnök együttműködése által- kiteljesedett**.2008. első negyedévben **5 900 munkaegészségügyi intézkedés**t hoztak a munkavédelmi felügyelőségek, amely az összes intézkedés 23 %-a. Gyakori jogsértés az előzetes, időszakos munkaköri alkalmassági orvosi igazolások és vizsgálatok hiánya. A foglalkozás-egészségügyi orvosok jelentős része különösen a változó telepítésű (építési) munkahelyekre nem megy ki személyesen, ezekben az esetekben csak **formális a kockázatok felmérése**.

- Az **építőiparban** a legjellemzőbb munkaegészségügyi hiányosság az volt, hogy nem biztosítottak a munkavállalók részére megfelelő szociális ellátást.A foglalkozás-egészségügyi orvos – tapasztalataink szerint – szinte egyetlen esetben sem látogatta meg az adott munkahelyet, így sem tájékoztatási, sem javaslattételi kötelezettségét nem gyakorolta. A kóroki tényezők közül kiemelkedő jelentőségűek a **fizikai megterhelések** és az építőmunka során keletkező respirábilis porok okozta káros behatások. Az új építőipari vállalkozások több esetben már hónapok óta végezték a tevékenységüket anélkül, hogy a munkavállalókat érő veszélyeket és ártalmakat felmérték volna. A foglalkozás-egészségügyi szolgálatot a legritkább esetben vonták be a kockázatértékelés elkészítésébe.

- **Munkaegészségügyi szempontból** tapasztalható, hogy a nagyobb mezőgazdasági üzemek kötöttek szerződést a foglalkozás-egészségügyi szolgálattal. Ezeknél az üzemeknél az előzetes és időszakos orvosi vizsgálatokat elvégzik. Nem mondható el ugyanez a kisebb mezőgazdasági vállalkozásokra, amelyek időszakonként alkalmi munkásokat foglalkoztatnak.

- A **feldolgozóiparban** a foglalkozás-egészségügyi ellátás általában biztosított. Annak ellenére, hogy ebben az ágazatban szinte az összes kóroki tényező megtalálható, bejelentett megbetegedések csak elvétve fordulnak elő, az első negyedévben csak két esetben jelentettek fokozott expozíciós esetet, melynek kivizsgálása megtörtént. Ezen a területen (számos esetben az építőiparban is) továbbra is a zaj veszélyezteti leginkább a

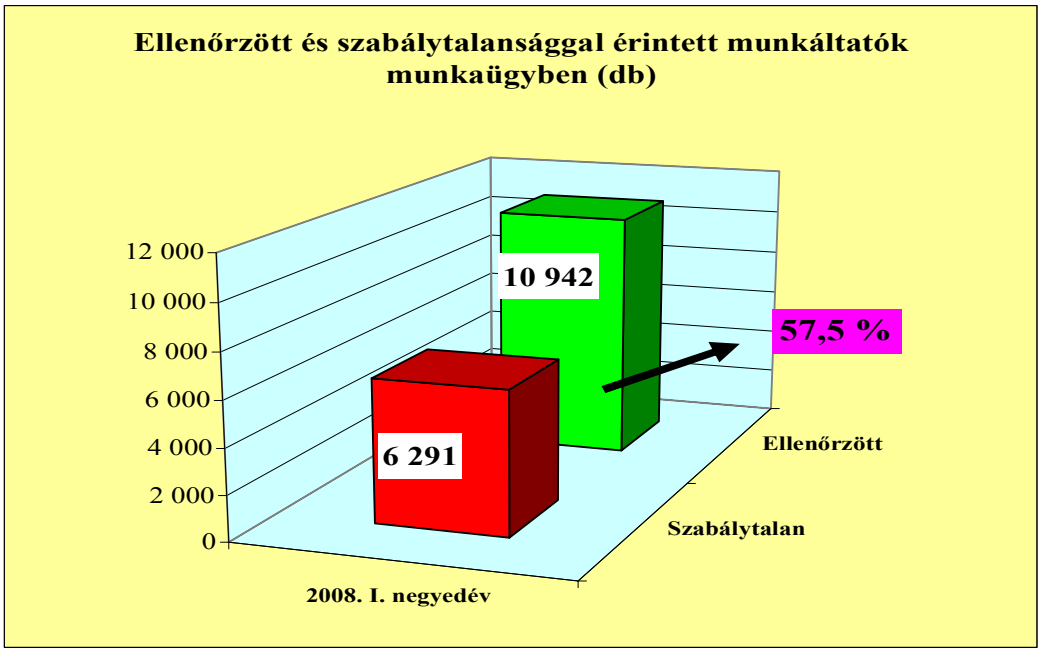
munkavállalókat. Azonban a foglalkozási fokozott expozíciós, illetve megbetegedési bejelentések különböző okok (pl. érdekeltségi viszonyok) miatt elmaradnak.

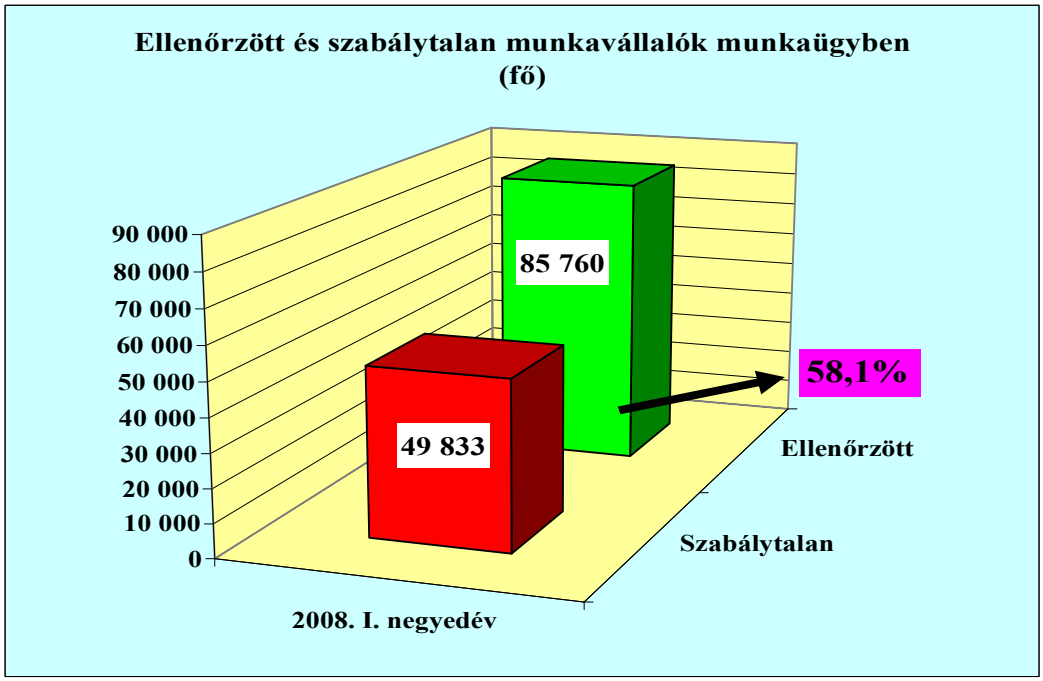
- Munkaegészségügy szempontjából ebben az ágazatban is gyakori, hogy a nagyobb cégeket leszámítva, a foglalkozás-egészségügyi orvos nem látta a munkahelyet, mindössze az orvosi vizsgálatokat végezte el, illetve a kockázatértékelést és munkavédelmi szabályzatot csak aláírta, amennyiben azt megmutatták, átadták neki. Több esetben **elmaradt a záró vizsgálat** a munkakör megszűnésekor, annak ellenére, hogy ebben az ágazatban jelentős a zajexpozíció és a porterhelés.
-

2.2 A MUNKAÜGYI ELLENŐRZÉSEK TAPASZTALATAI

Az első három hónapban a munkaügyi hatóság **10 942 munkáltatót** ellenőrzött. A vizsgálatok a **munkáltatók közel 60%-ánál találtak munkaügyi jogsértéseket**, amelyek az ellenőrzésbe vont **munkavállalók** (85 760 fő) **ugyanilyen arányát érintették**.

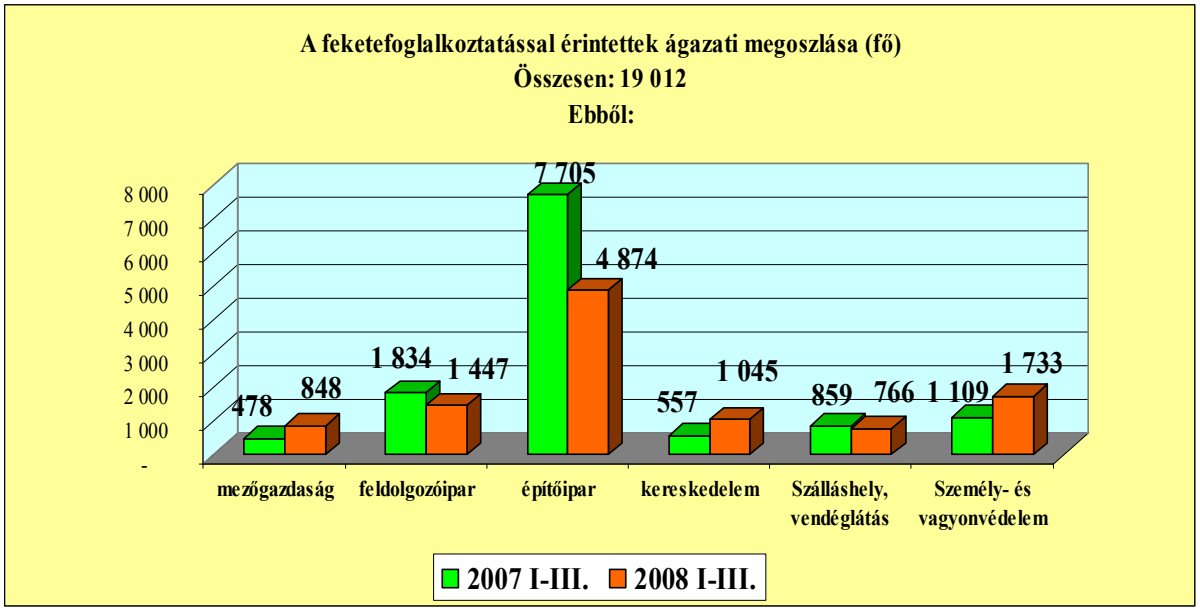

2.2.1 FEKETEMUNKA, SÚLYOS JOGSÉRTÉSEK

A munkaügyi ellenőrzések kiemelkedő feladata változatlanul a **feketefoglalkoztatás feltárása.** A jelenséggel kapcsolatos felmérések alapján Magyarországon minden ötödik munkavállalót feketén foglalkoztatnak és jelentős azok száma, akik minimálbérrel vannak

bejelentve és jövedelmük további részét zsebbe kapják. Az ellenőrzések eredményei alátámasztják a kutatás megállapítását.

- Az összes szabálytalansággal érintett munkavállaló kb. **40%-át munkaszerződés és bejelentés nélkül alkalmazták**. Az első negyedévben feltárt, **feketefoglalkoztatással érintettek száma 30%-kal több a tavalyi év hasonló időszakához képest.** Ugyanakkor már érezhető a legfertőzöttebb ágazat kiemelt ellenőrzésének visszatartó hatása, ugyanis az idén a **feketemunkások 26%-a** esett az **építőipari** vállalkozásokra**,** *míg 2007. január-március hónapokban a feketefoglalkoztatás fele jelentkezett ebben az ágazatban.*

- Az építőipari vállalkozások foglalkoztatási gyakorlatához hasonlóan **javult a feldolgozóipar**i munkáltatók „bejelentési kedve". A 2007. év első három hónapjában a feketefoglalkoztatás több mint 12%-a erre az ágazatra esett, míg az idén ez az arány csak 8%.
- Ugyanakkor a 2007. év hasonló időszakának vizsgálati eredményei megfelelnek az idei tapasztalatoknak **a vagyonvédelem** (8 %), illetőleg a **kereskedelem és vendéglátás** (4-5%) területén fellelt bejelentés nélküli munkavállalók száma tekintetében.

- A feketemunka feltárásához elengedhetetlen a rendészeti szervek igénybe vétele. Gyors és együttes fellépés szükséges a törvénytelenségre berendezkedett cégek felelősségre vonásában. A köztartozások eltitkolásának elterjedt módja a cégek és a szolgáltatások **fantomizálása.** Egyre elterjedtebbek a cégnyilvántartásban nem szereplő, vállalkozói igazolvány vagy árusításhoz, vagyonvédelmi tevékenységhez szükséges engedély nélkül működő gazdasági társaságok. Az első negyedévben **122 fantomcég, illetve egyéb engedély nélküli tevékenységet folytató vállalkozás feltárására került sor.**

- A korábbi évekkel ellentétben ugrásszerűen **megnőtt** [*2008. I. negyedév: 10 192 fő; 2007. I. negyedév: 2925 fő*] a **szabadság**gal kapcsolatos jogsértések köre, a szabálytalanságok közül minden ötödik e szabályszegésből adódott. Változatlanul

jellemző a **munkaidővel, pihenőidővel, rendkívüli munkavégzéssel** összefüggő szabálytalanság. Ezek a jogsértések január-március hónapokban 7550 munkavállalót érintettek, elsősorban a feldolgozóiparban, illetve a kereskedelem, vendéglátás területén.

- **A munkaidő és pihenőidő szabályainak megszegését** – elsősorban a feldolgozóiparban és a kereskedelemben [az összes ilyen jogsértés fele ezekben az ágazatokban történt] - gyakorta próbálják a munkáltatók a **munkaidő-nyilvántartás hiányával**, vagy adatainak valótlan kezelésével leplezni **(összesen 7162 főt érintően).** Gyakori, hogy a munkavállaló állásvesztés miatt nem mer nyilatkozni a ténylegesen ledolgozott munkaidejéről. A valós helyzet feltárása érdekében gyakran előfordul, hogy a felügyelőknek több alkalommal kell ellenőrzést végezniük az adott munkáltatónál a jogsértés bizonyíthatósága érdekében.

- A kötelező legkisebb munkabér szabályainak nyílt megsértése változatlanul ritka, de az írásba foglalt, visszaellenőrizhető tartalmú **bérelszámolás biztosításával kapcsolatos hiányosságok megduplázódtak** [2008. I. negyedév: 5605 fő] a 2007. első negyedévében tapasztaltakhoz képest. E szabálytalanság közel 80%-át a feldolgozóipari munkavállalók sérelmére követték el az első három hónapban.

- A 2008. első negyedévében feltárt jogsértéseket elkövető **6291 munkáltató** közül **2974 vállalkozással szemben** alkalmazott az OMMF **munkaügyi bírság**ot, összesen **1 442 830 000 Ft összegben.** A munkaügyi bírsághatározatok száma **a 2007. évben 25%-kal több volt** ugyanebben az időszakban, míg a **figyelemfelhívások száma több mint kétszeresére nőtt 2008. január-márciusban.** Ezek az arányok jól tükrözik a munkaügyi hatóság bírságpolitikájának átalakítását, miszerint az ellenőrzések alapvető célja a vállalkozások jogszabályoknak megfelelő foglalkoztatási gyakorlatának elősegítése.

2.2.2 AZ ELLENŐRZÉSEK TAPASZTALATAI A KIEMELT ÁGAZATOKBAN

a) Építőipar

2008. első negyedévében az építőiparban megfigyelhető némi javulás a szabályszerű foglalkoztatás terén, amellett, hogy új „technikákat" is bevetettek munkáltatók a feketemunka leplezésére. Még továbbra is sok az alkalmi munkavállalói könyvvel történő – az ellenőrzés napján kezdődött – egy napos foglalkoztatás.

A jogsértő foglalkoztatás általában megjelenő formái

- Az **alkalmi munkavállalói könyv** és a kitöltéshez szükséges eszköz a ruha zsebében van elhelyezve, a könyvben rögzítve van az év, a hónap, a munkáltató megnevezése, a munkavégzés helye, a napi bér (amely természetesen a legalsó kategória legmagasabb tétele, mert az után a közteherjegy csak 400 Ft/nap) és az ellenőrzés kezdetekor a munkavállalónak csak a munkavégzés napját kell beírnia. Az ellenőrzés több alkalommal megállapította, hogy a toll és az írás egy soron belül is eltérő, és az igazmondási kötelezettségre történő figyelmeztetés után a munkavállaló elismeri, hogy az ellenőrzés észlelésekor töltötte ki a hiányzó rovatot.

- **Speciális toll beszerzése**, amivel beírható az alkalmi munkavállalói könyvbe a dátum naprésze is, viszont ugyanezen toll felső vége olyan anyagot tartalmaz, amivel a nap - ha „ellenőrzésmentesen" telt el - könnyedén, nyom nélkül kitörölhető, és akár egy egész hónapot, vagy évet meg lehet oldani egy sor kitöltésével.
- Nagyobb építkezéseken (lakópark) az ellenőrző hatóságok feltűnését jelző rendszert működtetnek (utca végén gépkocsiból figyelnek és körtelefonnal értesítik egymást a vállalkozók)
- Az eljáró felügyelők ebben az ágazatban találkoznak leginkább az ellenőrzést akadályozó, meghiúsító magatartással. A munkavállalók gyakran elszaladnak (megtehetik, hiszen a munkáltató képviselője gyakran nincs a helyszínen, így nem lehet őket beazonosítani), vagy ellenségesen lépnek fel a felügyelővel szemben.

b) ***Mezőgazdaság***

A mezőgazdaság ellenőrzése az első negyedévben - a munkák idényjellege miatt - még nem kapott kiemelt szerepet, a vizsgálatok köre többnyire a metszéssel és a nádvágással foglalkozó vállalkozásokig terjedt. Néhány jellemző tendencia az ellenőrzések eddigi kisebb arányából is megállapítható:

- A gyümölcsösök metszéséről ebben az időszakban kellett gondoskodni, így jellemző a nagyobb, összefüggő kertek, területek ellenőrzése, ahol a felügyelők szinte sorról sorra járva különböző munkáltatókat vonnak ellenőrzés alá. Jellemző, hogy az ágazatban elterjedt az AM könyves foglalkoztatás, korábbi gyakorlatra jellemző, szóbeli megállapodás alapján végzett „napszám" manapság nagyon ritka.
- Az AM könyvek egy részét szabályosan vezetik, szinte kivétel nélkül megtalálhatóak az ellenőrzés helyszínén. Gyakori azonban, hogy a munkáltató csak a nap végeztével jegyzi be a munkavégzés tényét az AM könyvbe. Ez az eljárás szabálytalan, de míg az építőiparban a szabálytalan munkáltatók többsége nem is szándékozik az AM könyveket szabályosan vezetni, a helyszínen azért nem tudják azokat bemutatni, mert „az autóban maradtak, amit szervizbe kellett vinni", addig a mezőgazdaságban a munkáltatók többsége az időjárástól teszi függővé a munkavégzés megkezdését, hosszát, jellegét. Ugyanakkor az ideális körülmények esetén is sokszor elmulasztják az AM könyv kitöltését.
- Elterjedt a külföldi (elsősorban román) állampolgárok kitöltetlen alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatása is.

c) ***Kereskedelem és vendéglátás***

A **leggyakoribb jogsértések a munkaidővel, pihenőidővel és a munkabérrel** kapcsolatos szabályok figyelmen kívül hagyásából adódnak ebben a munkáltatói körben. A feketefoglalkoztatás a pár fős vállalkozásoknál jellemző: ez legtöbb esetben kitöltetlen, vagy hiányosan kitöltött alkalmi munkavállalói könyvvel történő munkavégzést jelent, de előfordul **színlelt - megbízási - szerződéssel** történő, valamint munkaszerződés és bejelentés nélküli foglalkoztatás és külföldi engedély nélküli foglalkoztatása is.

- A vendéglátó egységekben **gyakori, hogy a munkavállaló 15-18 órát is dolgozik megszakítás nélkül,** munkaideje megegyezik a nyitva tartással, a munkáltató nem akar napközben standolni, ezen felül a munkavállaló rendkívüli munkavégzését sem szeretné ellentételezni a 12 órás napi maximum munkaidő és a napi pihenőidő szabályának nyilvánvaló megsértése mellett. Sok esetben – a munkaügyi előírások

ismerete mellett - tudatosan vállalják fel a nagy összegű munkaügyi bírság kockázatát, néhány esetben azonban az alapvető munkajogi szabályokkal sincsenek tisztában a munkáltatók.

- **Munkaszüneti napi munkavégzés ellenőrzések**: tendencia, hogy a kisebb üzletekben a nyitva tartást megpróbálják úgy biztosítani, hogy a tulajdonos illetve családtagjaik végeznek munkát, illetve AM könyveseket foglalkoztatnak, mivel a munkaszüneti napon történt munkavégzés Mt. szerinti szabályai rájuk nem vonatkoznak.
- A munkáltatók továbbra sem tekintik a nyitási és zárási tevékenységre fordított időt a munkaidő részének, így az **árufeltöltés idejét** (nyitás előtt tejtermékek, pékáruk kihelyezése, zárás utáni takarítás) **nem fizetik ki**, éjszakai bérpótlékot nem fizetnek a reggel 6 óra előtti munkavégzésért.
- A kereskedelmi és vendéglátó ágazatokban is tapasztalható a már ellenőrzött munkáltató „felkészülése" az ismételt ellenőrzésre. A munkaidővel kapcsolatos szabálytalanságokat úgy próbálják elfedni, hogy a munkaidő-nyilvántartásra csak a törvényes munkaidőt írják be. Hétvégeken, munkaszüneti napokon és a 8 vagy 12 órás napi munkaidő feletti munkaidőben végzett munkával kapcsolatos adatokat a jelenléti íven úgy tüntetik fel, mintha a munkáltató dolgozna. [Előfordult olyan megoldás is, hogy a kereskedelmi egység 12 órás nyitva tartását a jelenléti ív szerint három munkavállaló 4-4 órás többműszakos munkarendben látta el, pihenőnap kiadása nélkül.]

d) Feldolgozóipar

A feldolgozóiparban az építőiparhoz hasonlóan **csökkenő tendenciát mutat a feketefoglalkoztatás.** Ugyanakkor a bejelentés nélkül dolgozók megtalálását nehezítik az alábbi körülmények:

- Nagyobb feldolgozóüzemek esetében jelent problémát, hogy a bemutatott nyilvántartásokon csak a szabályosan foglalkoztatott munkavállalók szerepelnek, a felügyelőnek az üzemekben, helyismeret hiányában, illetve a biztonsági és egészségügyi előírások betartása miatt nehéz a szabálytalanság feltárása. (pl. a gyártósorra való bejutás különösen nehéz az élelmiszer-feldolgozó egységeknél: a munkáltatók a rendkívül szigorú élelmiszerbiztonsági előírásokat egyfajta pajzsként felhasználva igyekeznek időt nyerni - késik az egyéni védőeszköz biztosítása, vagy vitatják a belépési jogosultságot - amíg a helyszínen dolgozó feketemunkásokat a másik kijáraton kijuttatják az üzemből).

- A munkabérre vonatkozó rendelkezések megszegése ugyancsak a nagy létszámot foglalkoztató munkáltatókra jellemző, így pl. nagy késéssel és részletekben fizetik csak ki a munkabért, vagy a még ki nem fizetett részre a felszámoló a bérgarancia alapból kér támogatást, amely több esetben nem adott fedezetet a teljes összeg erejéig.

e) Nyomozási és biztonsági tevékenység

Erre az ágazatra változatlan arányban jellemző a feketefoglalkoztatás. A munkavállalóknál egyre inkább látható az ellenőrzésekkel szemben tanúsított negatív magatartás. Nyilatkozatuk nem segíti a tényfeltárást, azt mondják, amit a munkáltatóval előzetesen megbeszéltek, vagy leírják, és betanulják a kérdéseinkre adandó válaszokat.

- Az őrző-védő szolgálatoknál, biztonsági cégeknél végzett ellenőrzések során nehézséget okoz a hosszú – esetenként 4-5 szintű – **alvállalkozói láncolat felderítése**. Sok esetben az alvállalkozói láncolat csak a ténylegesen foglalkoztató (nem egyszer a

szakmában jó névvel rendelkező) fővállalkozó leplezését, a közterhek fizetése és a foglalkoztatással kapcsolatos felelősség alóli kibújását szolgálja. A munkavállalóknak legtöbbször fogalmuk sincs, ki a foglalkoztatójuk.

- Jellemző még a személy- és vagyonvédelem területén az **AM könyvvel történő munkavégzés, amikor valójában folyamatos foglalkoztatásról van szó.** Az állandó foglalkoztatást úgy leplezik, hogy esetenként nem jegyzik be a munkavégzést az AM könyvbe, illetve a 24 órás munkavégzést egy naptári napra írják be.
- Egyre gyakrabban előfordul az is, hogy a biztonsági tevékenység végzésére a munkáltatók előszeretettel alkalmaznak nyugdíjas és rokkant nyugdíjas munkavállalókat (pl. korkedvezménnyel viszonylag fiatalon nyugdíjba ment rendőröket). Ez esetben a munkavállalónak sem érdeke a szabályos foglalkoztatás, mert elveszítheti pl. a rokkant nyugdíját. Ilyen esetekben a munkavállalók kérik, hogy ne jelentsék be őket, vagy csak részmunkaidőre, illetve a minimálbérrel jelentsék be, esetleg AM könyvvel történjen a foglalkoztatás.
- Viszonylag **új jelenség, az is, hogy a foglalkoztatottak „oktatási szerződést" mutatnak be,** és a gyakorlati idejük letöltésére hivatkoznak, a valóságban azonban ugyanúgy dolgoznak, mint a többi munkavállaló, a gyakorlati képzést önállóan, felügyelet nélkül végzik.

2.2.3 ÁGAZATI KOLLEKTÍV SZERZŐDÉSSEL ÉRINTETT TERÜLETEK

Általános tapasztalat, hogy a kiterjesztett hatályú ágazati kollektív szerződések rendelkezéseiről a **mikro-, illetve középvállalkozások nem rendelkeznek információval**. Különösen igaz ez az építőiparra és a vendéglátóiparra. Köszönhető ez többek között annak is, hogy a munkaadói és a munkavállalói érdekképviseletek sem biztosítják ezek ismertetését.

- A sütőipari vállalkozásoknak már nagyobb arányban van tudomása az ágazati kollektív szerződésről, de nem alkalmazzák az előírásokat. Így pl. volt olyan pékséget működtető munkáltató, amely tájékoztatta ugyan a munkavállalókat a kollektív szerződésről, de már a minimálbérek és a pótlékok kifizetése nem a kollektív szerződésben foglaltaknak megfelelően teljesült.

2.2.4 MUNKAERŐ-KÖLCSÖNZÉS, RENDKÍVÜLI MUNKAVÉGZÉS, SZABADSÁG ELLENŐRZÉSE

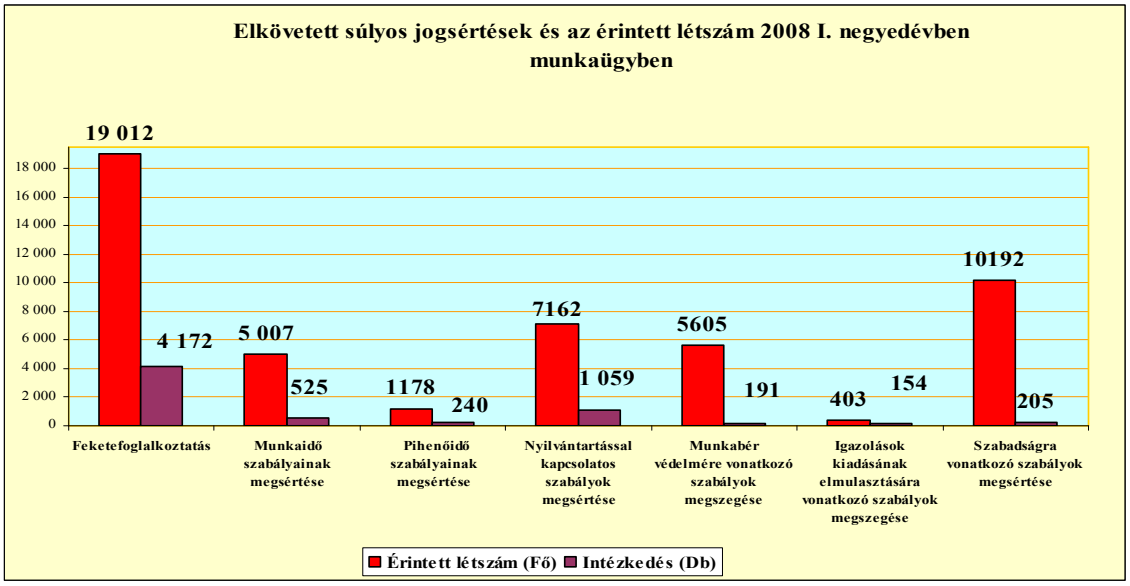
A **munkaerő-kölcsönzés szabályainak ismerete még mindig nagyon hiányos** a munkáltatók részéről, gyakran vállalkozási szerződések alapján kölcsönzik a munkavállalókat. Ezek a jogsértések elsősorban a feldolgozóiparban, a szolgáltatást végző munkáltatóknál lelhetőek fel. Ezen túl az **iskolaszövetkezetek** továbbra is nagy számban – jelentős munkavállalói létszámot érintve – **folytatnak engedély nélküli munkaerő-kölcsönzést**. Az iskolaszövetkezetek **színlelt vállalkozási szerződésekkel** leplezve, mint kölcsönbeadók tevékenykednek. A diákok munkabérét gyakran tagi kifizetésnek leplezik. Ez a megoldás azt is eredményezi, hogy bár az iskolaszövetkezetek a diákoknak – szabálytalanul - munkát biztosítanak, a felnőtt munkavállalók ezen a piacon hozzájuk képest már csak előnytelenebb feltételekkel tudnak elhelyezkedni.

A rendkívüli munkavégzéssel kapcsolatos **szabálytalanságok** kimagasló arányban fordulnak elő a **feldolgozóipar területén**. A szabálytalanságok feltárásának nehézségét az okozza, hogy a munkáltatók sokszor nem vezetnek nyilvántartást, vagy azt nem a valóságnak megfelelően teszik.

- A munkavállaló és a munkáltató sokszor egybehangzóan tagadják a rendkívüli munkavégzés tényét. Ebben azért érdekeltek mindketten, mert az ellenértéket a munkavállaló sok esetben zsebbe kapja.

- A másik jellemző megoldás, hogy a munkáltató nem adja oda a munkaidő-nyilvántartást a felügyelőnek. Nem is fárad annak a hamisításával, egyszerűen letagadja a létezését. Számára kedvezőbb a munkaidőre, rendkívüli munkavégzésre és a munkabérre vonatkozó szabályok vizsgálatának meghiúsítása. A munkáltató tudatosan beépíti az éves költségvetésébe a hiányzó munkaidő-nyilvántartás miatt esetlegesen kiszabott munkaügyi bírságot, így kívánja elkerülni a komolyabb szankcionálást.

A 2007. évi **szabadságok** kiadásának ellenőrzése során a felügyelők több munkáltató esetében megállapították, hogy létszámhiányra, és az év végi hosszabbított nyitva tartásra, valamint az ezzel járó megnövekedett forgalomra hivatkozva nem adták ki a munkavállalók részére maradéktalanul a szabadságukat. E jogsértések változatlanul a kereskedelem és a feldolgozóipar területén fordulnak elő kiugró arányban.

2.3 A FŐMUNKAIDŐN KÍVÜL VÉGZETT ELLENŐRZÉSEKRŐL

Gyakorlattá tettük a felügyelők által, hivatalos munkaidejükön túl lefolytatott ellenőrzéseket. Többször előfordult, hogy az ellenőrzéseket a felügyelők nem a kora délelőtti órákban kezdték meg, hanem a munkaidő második felében, illetve a munkáltató tevékenységéhez igazodóan, vagy a bekövetkezett rendkívüli esemény időpontját követően. Így **történt ellenőrzés, illetve vizsgálat éjjel, szombaton és vasárnap is.**

Még nagyobb hangsúlyt kívánunk helyezni az elkövetkezendő időszakban az általános munkarendtől eltérő időben történő ellenőrzések számának növelésére, olyan módon, hogy az esetleg **eddig rejtetten tevékenykedők is felderítésre kerüljenek.**

A rendes munkaidőn kívüli munkavégzéssel kapcsolatban feltárt **szabálytalanságok többsége az építkezéseken fordul elő**, főleg a szombati napokon. A munkáltatók nem veszik komolyan az előírások betartását, mert nem számítanak ellenőrzésre a hétvégeken. Ezért az ilyen alkalmakkor végzett ellenőrzések több és súlyosabb szabálytalanságokat tártak fel, mivel a munkáltatók és a munkavállalók hajlamosabbak az előírások megszegésére munkaszüneti napokon.

Egyre elterjedtebb, hogy éjszaka, hétvégén jogsértő foglalkoztatás zajlik, az erre irányuló vizsgálatok a legtöbb esetben meghozzák a várt eredményt. A pihenőnapi munkavégzés elrendelése igen elterjedt a tapasztalatok szerint az egyébként szabályosan (munkaszerződéssel bejelentve) foglalkoztatott munkavállalók esetén. Az éjszakai ellenőrzések többsége - a rendészeti szervek meghatározó közreműködésével - szórakozóhelyekre irányult, ezeket többnyire valamilyen bejelentés indokolta. A „Kikelet Hadművelet" célellenőrzés során kiemelkedő volt a hétvégi és munkaszüneti napi ellenőrzések aránya is valamennyi régióban.

2.4 AZ UTÓELLENŐRZÉSEKRŐL

Az utóellenőrzések eredményességének érdekében a felügyelők soron kívül vizsgálják a határozataik végrehajtását. Ez az jelenti, hogy akár még az alapellenőrzés napján, vagy az azt követő napokban is lehetőségük van a felügyelőknek az **azonnali intézkedések végrehajtásának visszaellenőrzésére.**

Az utóellenőrzések során megállapított hiányosságok többsége nem pénzhiányra, inkább **nemtörődömségre** vezethető vissza és a hiányosságok megszüntetésének elmaradását „bocsánatos bűnnek" tekintették az érintett munkáltatók. Jellemző az is, hogy az utóellenőrzés alkalmával számos új hiányosság feltárására is sor kerül.

A tapasztalatok szerint feketefoglalkoztatás feltárását követően, a munkáltatók 70 %-a eleget tesz bejelentési kötelezettségének, figyelemmel az eljárási bírság kiszabásának lehetőségére is. A felügyelő erre utaló szóbeli tájékoztatása igen hatékony.

A negyedévben feltárt 19012 fő feketén foglalkoztatott munkavállaló közül 6612 főt érintően vált jogerőssé a határozat. E létszámból a munkavállalók **közel 40%-át a munkáltatók azonnal bejelentették** a foglalkoztatási adatok nyilvántartási rendszerébe, majd az utóellenőrzött létszámból további 38%-ot. Az ellenőrzések hatására összesen 3321 fő bejelentése valósult meg, állt helyre a törvényes foglalkoztatás.

> *Gazdasági számítások szerint egy új munkahely teremtése közel 1.5 millió Forint költséggel jár. A 3321 munkahely legalizálásával 4.9 mrdFt megtakarításához járultunk hozzá.*

Több esetben azonban a munkáltató azért nem tudott eleget tenni bejelentési kötelezettségének, mert a **munkavállaló az ellenőrzést követően eltűnt**, és az általunk megadott adatok a bejelentés teljesítésére nem voltak elegendőek.

Arra is volt példa, hogy a **felszámolási eljárás alá vont munkáltató** esetében a felszámoló a munkaügyi hatóságtól értesült a bejelentési kötelezettségről, de nem tudta teljesíteni, mivel a

volt ügyvezető a szükséges iratokat nem adta át és ő maga nem volt fellelhető. Ugyancsak utóellenőrzés során derült fény többször arra, hogy a céget eladták, és az új képviselőnek nincs tudomása semmiről, sőt gyakran már nem is található meg a cég.

Nem lehet elvégezni az utóellenőrzést azon mobil munkahelyek esetében, melyek időközben megváltoztatták a munkavégzés helyszínét (pl.:építőipar) vagy az alkalmi foglalkoztatott már nem végez munkát a korábbi foglalkoztatójánál.

3. A SZABÁLYOS FOGLALKOZTATÁS FOKOZATOS TÉRNYERÉSE

Az OMMF elsődleges célja a **foglalkoztatás biztonságának** elősegítése. Ennek előmozdítását már nem pusztán hatósági eszközökkel lehet biztosítani, hanem széles körű **együttműködés** megvalósításával, a **megelőző tevékenység erősítésével**, **szemléletformálással**. A célok elérése érdekében, kölcsönös **összefogást** alakítottunk ki és fejlesztünk a **társhatóságokkal, a szakmai-, érdekvédelmi szervezetekkel, a munkáltatókkal és a munkavállalókkal**.

A hatóság, ellenőrzései során egyre gyakrabban találkozik a jogszabályoknak megfelelő foglalkoztatással. Míg 2006-ban az ellenőrzött munkáltatók közül 70,5%-nál találtak **szabálytalanság**ot a munkaügyi felügyelők, a tavalyi év I. negyedévében 65,9% volt ez az arány, 2008. hasonló időszakában ez **57%-ra mérséklődött**. A bekövetkezett összes **munkabaleset számában** 13 %-os, míg a halálos munkabaleseteknél 27 %-os **csökkenés tapasztalható** a bejelentett baleseteknél 2004-óta. A **szabálytalan foglalkoztatás semmilyen mértékben nem fogadható el**, de a javuló tendencia mutatja a fejlődést ezen a területen is.
A szabályos foglalkoztatás térnyerésének **legfőbb okai**:

- a Kormány több intézkedést hozott a megelőzés és a hatékony ellenőrzés érdekében. Az elmúlt három évben számos **törvény, kormány és miniszteri rendelet** jelent meg, melyek **betartása a foglalkoztatás biztonságát szolgálja**, egyszersmind új feladatot is jelent a hatósági munka szempontjából;
- az **ellenőrzések módszertanának fejlődése** alaposabb kontrollt biztosít;
- a megnövelt felügyelői létszám lehetővé teszi a **munkáltatók mind nagyobb arányának ellenőrzését**;
- a feketefoglalkoztatás miatt kiszabott, egyre **emelkedő összegű munkaügyi bírság** és az ismételt, **társhatóságokkal közösen végzett ellenőrzések visszatartó erő**vel bírnak;
- a **fővállalkozói felelősség** tavaly hatályba lépett szabálya különböző – jogszabálykövető, önmagukat védő - lépések megtételére készteti a generálkivitelezőket.
- a **tanácsadási tevékenység** kedvező irányban befolyásolja a munkáltatók magatartását. A munkavállalók és a munkáltatók az előző évekhez képest sokkal felkészültebbek, tájékozottabbak a munkavédelmi szabályokkal kapcsolatban;
- a **Partnerség együttműködés** segítségével, dinamikusan gyarapszik azon munkáltatók aránya a gazdaságban, melyek részt vesznek a törvényesség, mint érték terjesztésében, hozzájárulva ezzel a munkaerőpiac tisztulásához.

4. MUNKAVÉDELMI TANÁCSADÓ SZOLGÁLAT

A munkavédelmi felügyelő tanácsadók (tanácsadók) munkájukat 2007. év utolsó negyedévében kezdték meg. A működésben eltelt rövid idő alatt, a nehézségek ellenére is elmondhatjuk, hogy a tavalyi évhez képest mindenképpen **jelentősen megnövekedett a Szolgálat ismertsége**. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az országszerte megnövekedett tanácsadások száma.

4.1 Regionális tanácsadás

A Munkavédelmi Információs Szolgálathoz (MISZ) és a tanácsadókhoz érkezett összes megkeresések számánál figyelembe kell venni, hogy a MISZ-nek és a regionális tanácsadásnak nem azonos a működési időszaka. A régiókban csak a 2007. év utolsó két hónapjában kezdődött meg az érdemi tanácsadási tevékenység. A MISZ 2008. első negyedévében 2691 hívást fogadott, ami az előző év azonos időszakához viszonyítva **63 %-os emelkedést** jelent. A Szolgálat munkatársait az első negyedévben, közel tízszer több esetben keresték meg, mint a tavalyi évben.

Régiók	2007. évi összes tanácsadások száma	2008. évi I. negyedév tanácsadások száma
MISZ	6949	2691
Közép-magyarországi	220	1586
Dél-dunántúli	57	553
Észak-magyarországi	43	477
Észak-alföldi	16	412
Dél-alföldi	24	347
Közép-dunántúli	44	334
Nyugat-dunántúli	18	146
Összesen	**7371**	**6546**

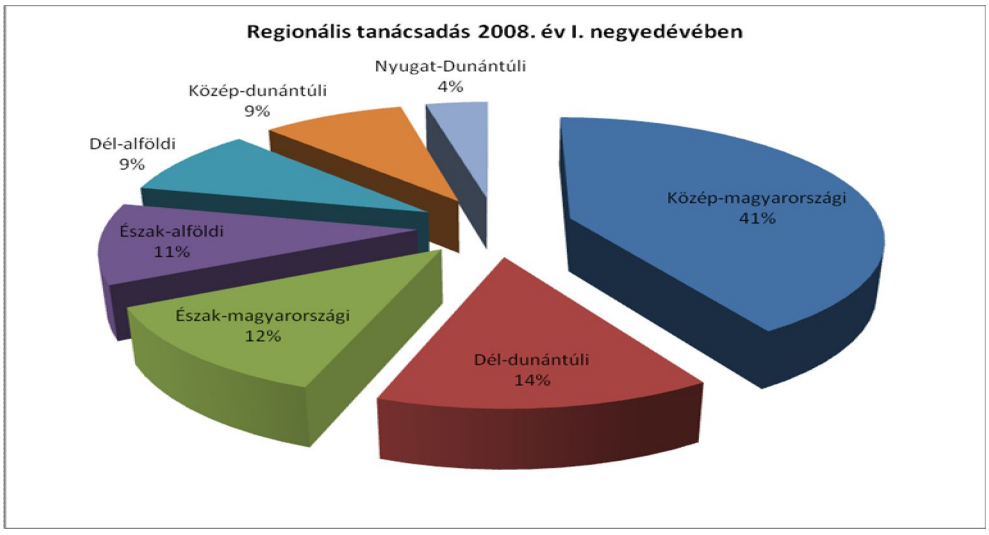
A Szolgálat munkáját a regionális felügyelőségek együttműködő, támogató tevékenységének köszönhetően rövid idő alatt, viszonylag széles körben sikerült bemutatni. Ismertségüket és a munkájuk iránti növekvő igényt bizonyítja, hogy jelentős növekedés történt minden régióban a 2007-es évhez képest.

A megkeresések százalékos megoszlása jelentős mértékben nem változott a régiók között. A Közép-magyarországi régióhoz futott be továbbra is a kérdések közel 50%-a. Ebben közrejátszik az is, hogy itt a legmagasabb a tanácsadási tevékenységet folytató munkatársak száma, valamint vélhetően ebben a régióban nyitottabbak az érdeklődők.

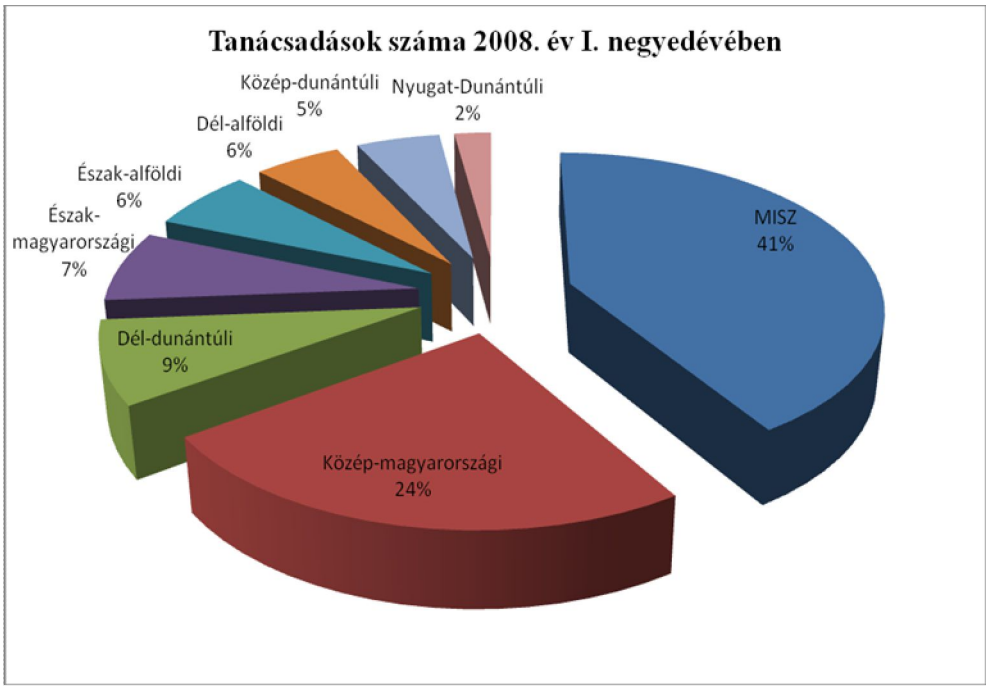
Tanácsadások száma

2008. év első negyedévében 6546 esetben kértek tanácsot a Szolgálat munkatársaitól.

MISZ tanácsadásai	2691
Munkavédelmi felügyelő tanácsadók tanácsadásai	3855
Összesen	**6546**

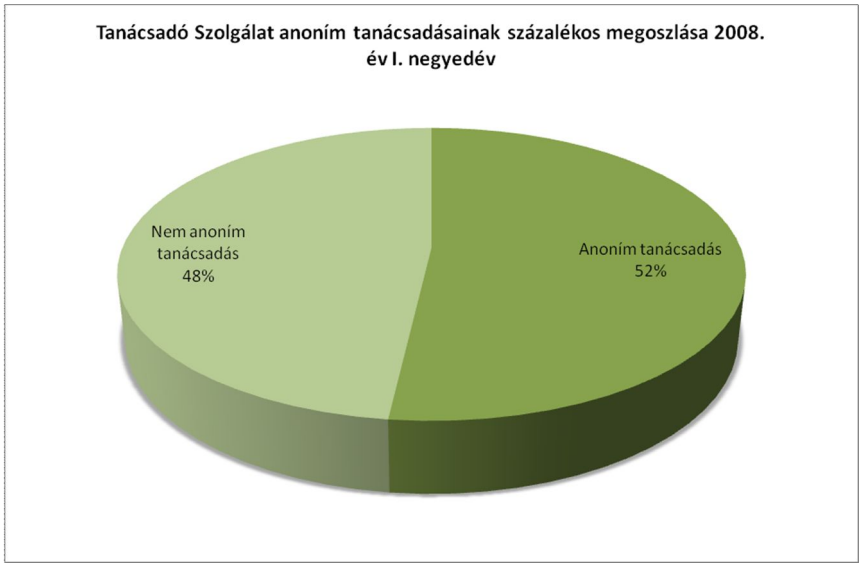
Százalékos arányban a megkeresések 41 % -a a MISZ-hez érkezett, mely továbbra is eredményesen szolgálta a munkavédelmi tanácsadás mára már hagyományosnak mondható telefonos információs formáját. A fennmaradó 59 % pedig az alábbiak szerint oszlott meg a regionális munkavédelmi felügyelőségek tanácsadói között:

A Közép-magyarországi régióban történt a tanácsadások közel egynegyede, azaz 24 %-a és a maradék 35 %-ot tette ki a hat régióban adott tanácsok száma.
Ha az egy főre jutó tanácsadások számát viszonyítjuk egymáshoz, a 2007. év adataival való összehasonlítás alapján átlagosan **tízszeresére nőtt az egy tanácsadóra jutó tanácsadások száma**, illetve észlelhető, hogy kisebb a szórás a régiók között.

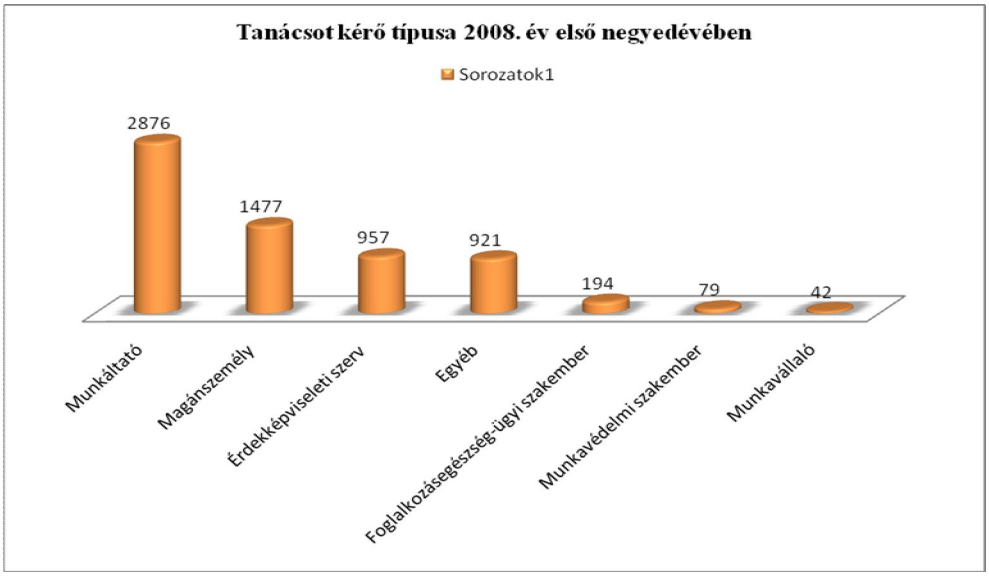
Anonimitás

A tanácsot kérők anonimitását szemügyre véve, a tanácsadási lapokból megállapítható, hogy a várakozásoktól - tanácsadói jelzésektől - eltérően az érdeklődők 48 %-a nem használta ki az anonimitás lehetőségét, s a nevét megadva tette fel a kérdését, kérdéseit.

Tanácsot kérők típusa

Jól látható, hogy a legtöbbször 2876 esetben (44%) munkáltató fordult munkavédelmi kérdéssel a Szolgálathoz, és mindössze 42 esetben (1%) a munkavállaló. A munkavédelmi kérdések iránt érdeklődők mindössze 1%-a volt munkavédelmi szakember, viszont 22%-a magánszemély. Ez a magas szám vélhetően az anonimitás igénybevételére vezethető vissza. Az **érdekképviseleti és az önkormányzati szervekkel is sikeresen megkezdődött a kapcsolatfelvétel**.

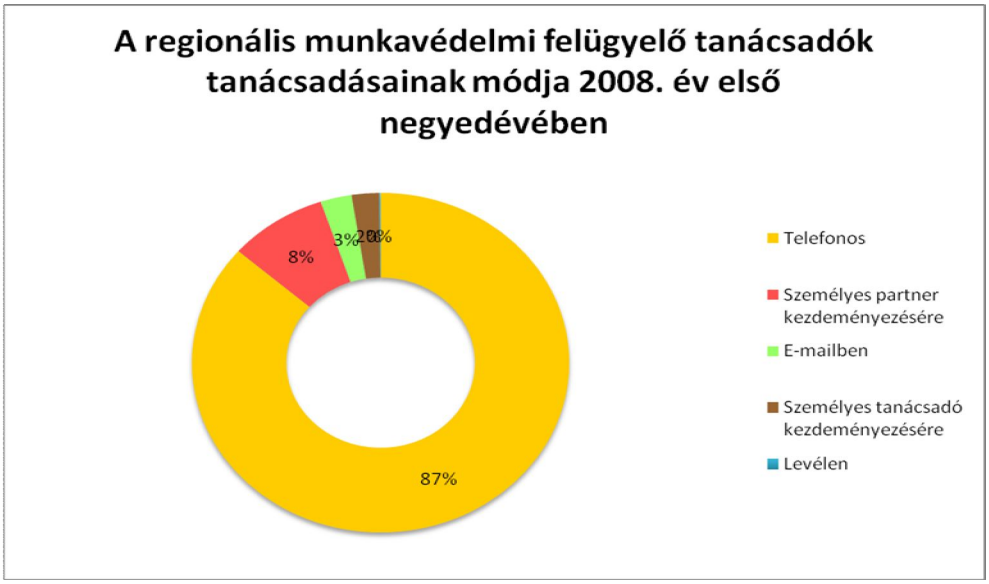

Különbségek tapasztalhatók a tanácsot kérők típusát tekintve az egyes régiókban. A legtöbb munkavállalói kérdés az Észak-magyarországi régió tanácsadóihoz és a MISZ-hez érkezett. A munkavédelmi szakemberek szintén a MISZ-hez fordultak tanácsért, és legritkábban a Közép-magyarországi régió tanácsadóihoz. Az érdekképviseleti szervek elsősorban a dunántúli régiókban érdeklődtek. A Közép-magyarországi régióra pedig a munkáltatói érdeklődés volt a legjellemzőbb.

4.2 A tanácsadás módja

A tanácsadásra jellemző, hogy a legtöbb esetben továbbra is telefonon tették fel kérdéseiket, de örömmel tapasztaltuk, hogy már növekszik azok száma, akik személyesen veszik igénybe

ingyenes szolgáltatásunkat. Mivel a MISZ-nél csak telefonon van lehetőség kérdésfeltevésre, ezért csak a tanácsadók esetében vizsgálható a különböző tanácsadási módok megoszlása.
A régiókban a tanácsadás során a tanácsot kérőnek lehetősége van kérdését személyesen, e-mailben, levélben vagy telefaxüzenetben feltenni. A legtöbb esetben **(87%) mégis telefonon történt az érdeklődés.** Mindösszesen 8%-os a személyes tanácsadás a partner kezdeményezésére.

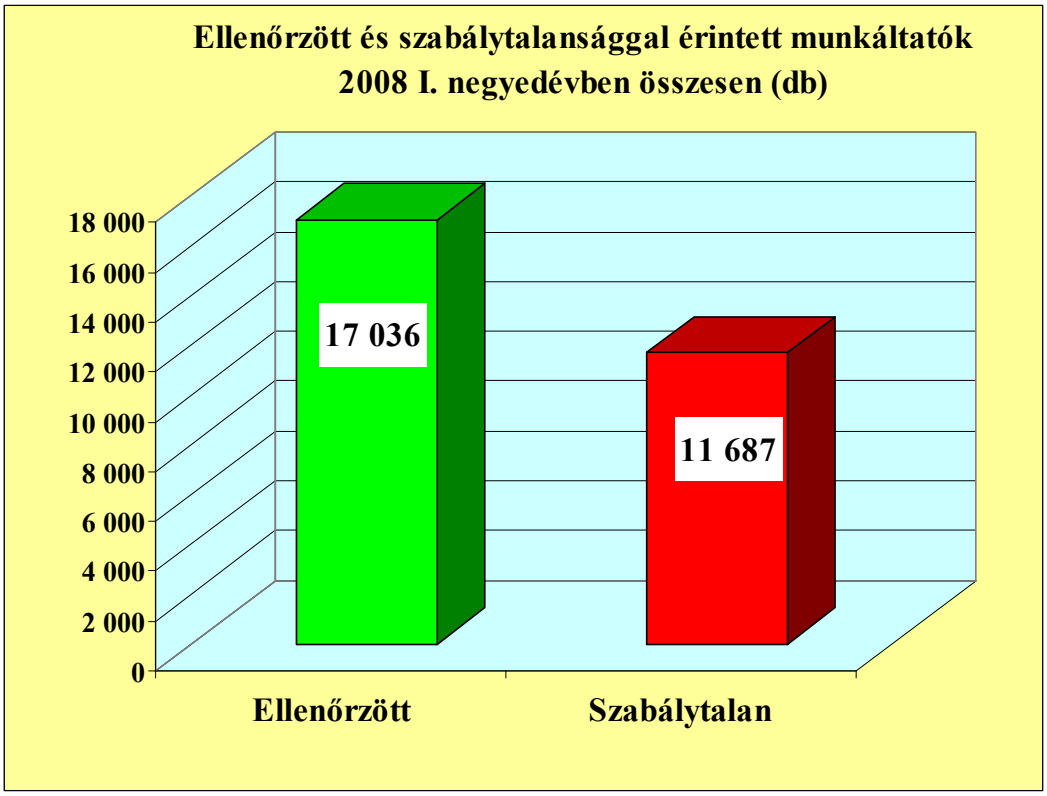

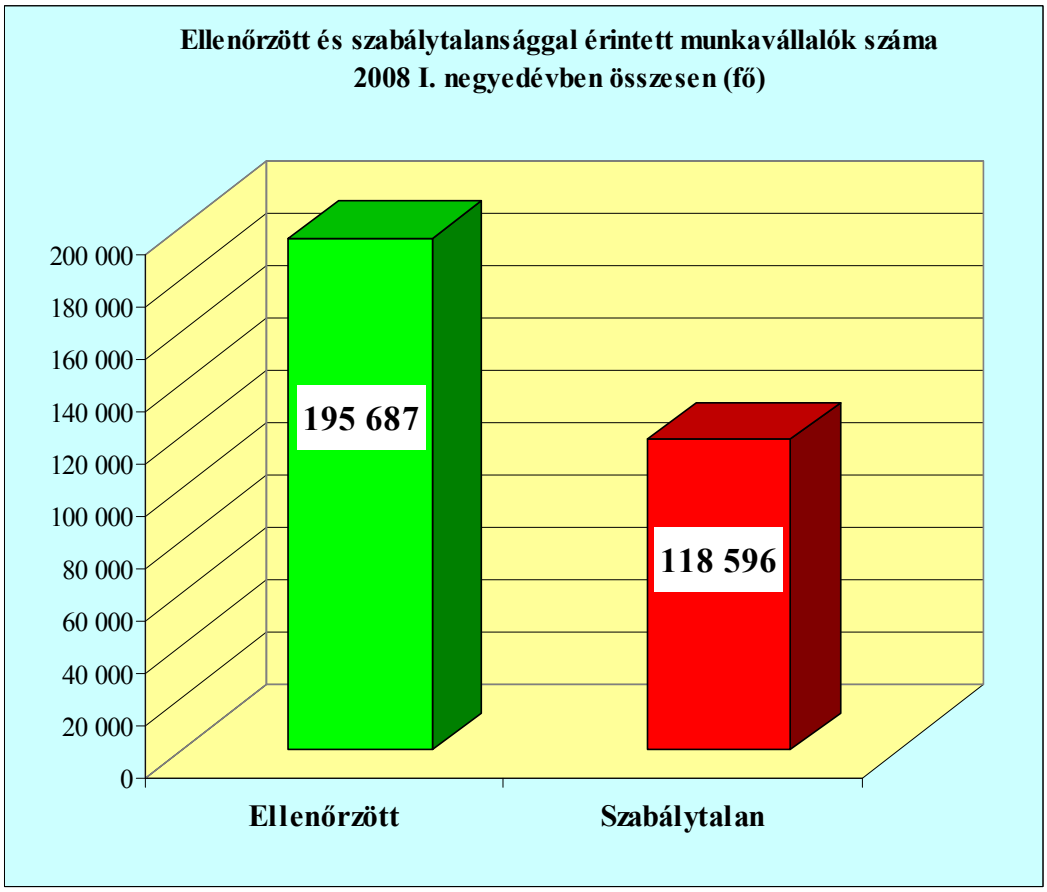
Magas az alkalmazás személyi feltételeire vonatkozó kérdések száma is, különösen az **orvosi alkalmassági vizsgálatokra** vonatkozó munkáltatói kötelezettségekről és a gépek kezelői jogosultságairól érdeklődtek. Sokan tettek fel kérdést a **kockázatértékeléssel** kapcsolatban, de továbbra is segítséget kérnek a munkabalesetek, foglalkozási megbetegedések értelmezéséhez, a kivizsgálásra vonatkozó előírások megismeréséhez. A tanácsadások folyamatosan emelkedő száma azt mutatja, hogy **növekszik az igény** a szolgáltatás iránt.

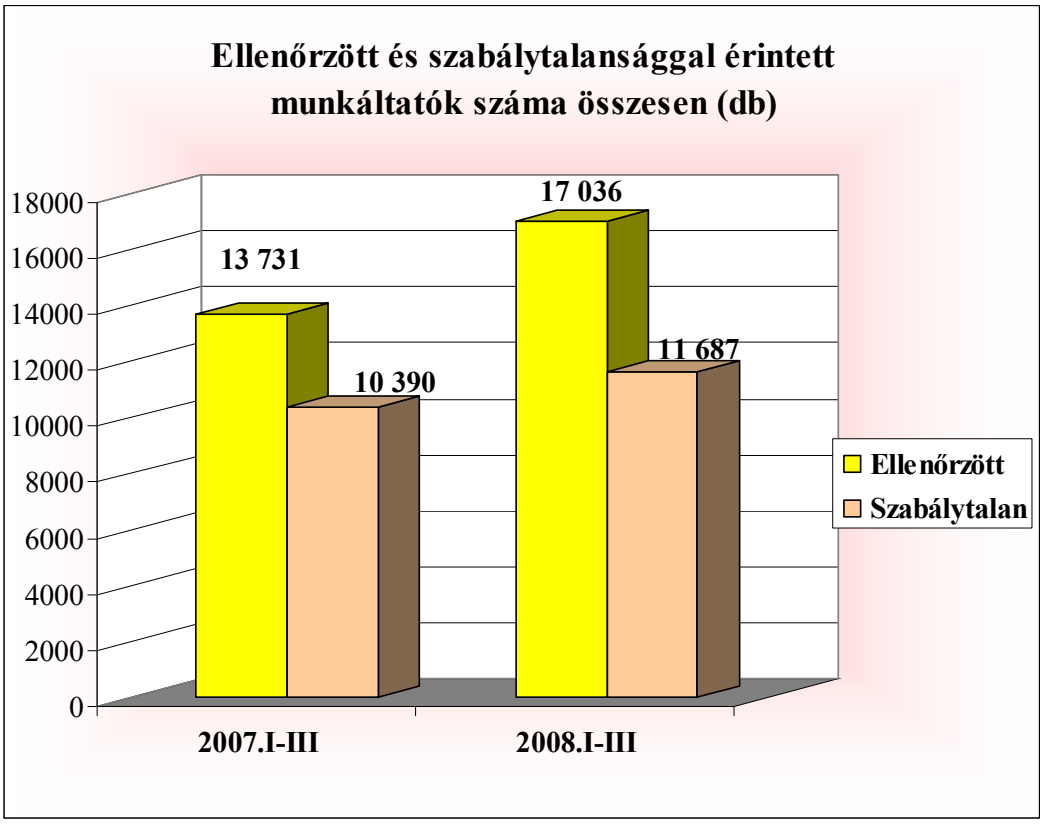

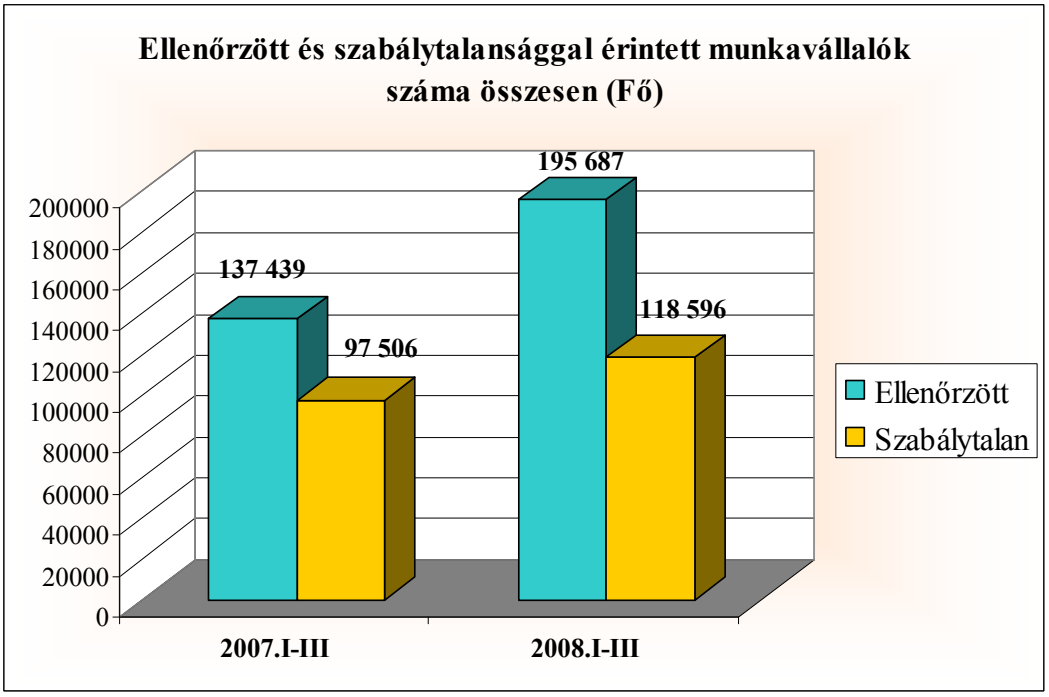
5. STATISZTIKAI ÖSSZEFOGLALÓ

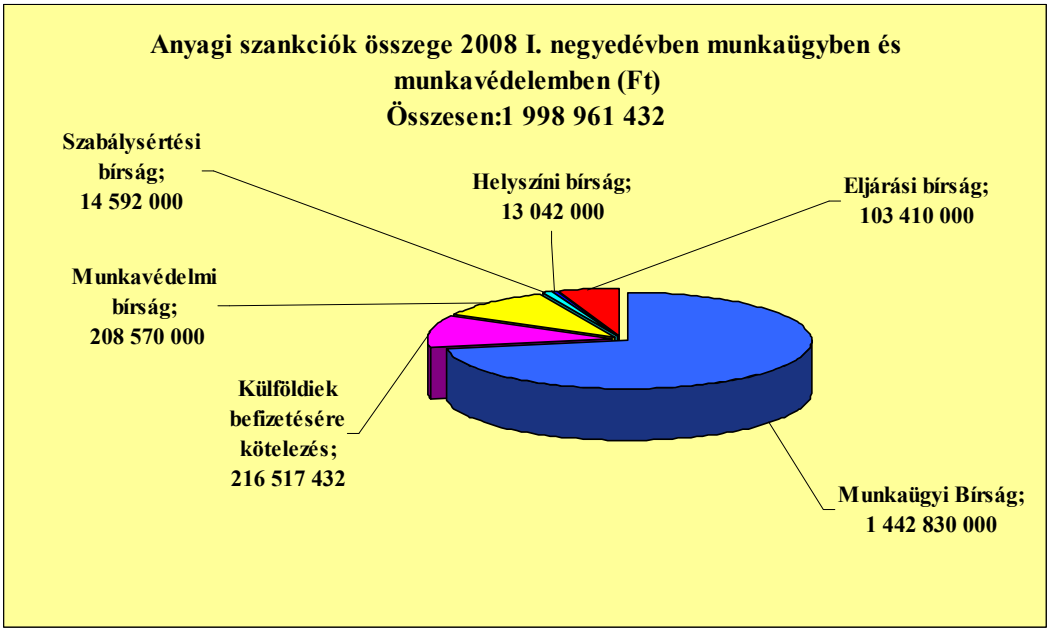
5.1 Összesített adatok

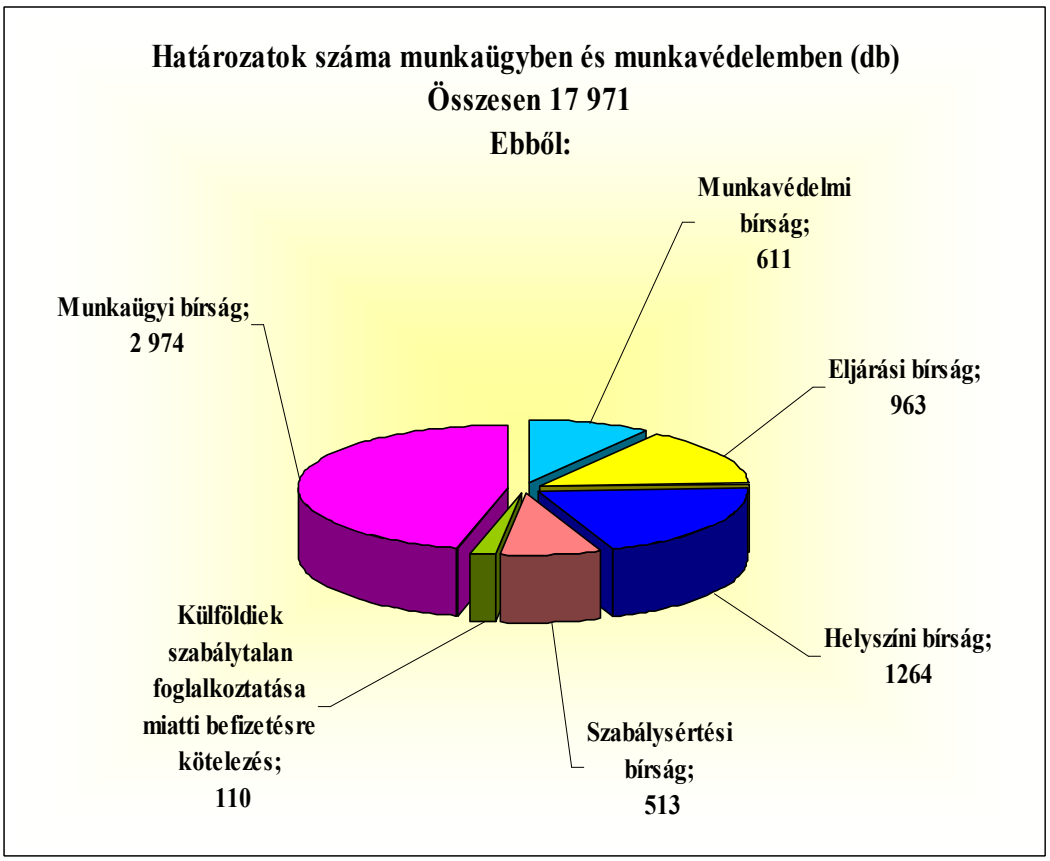

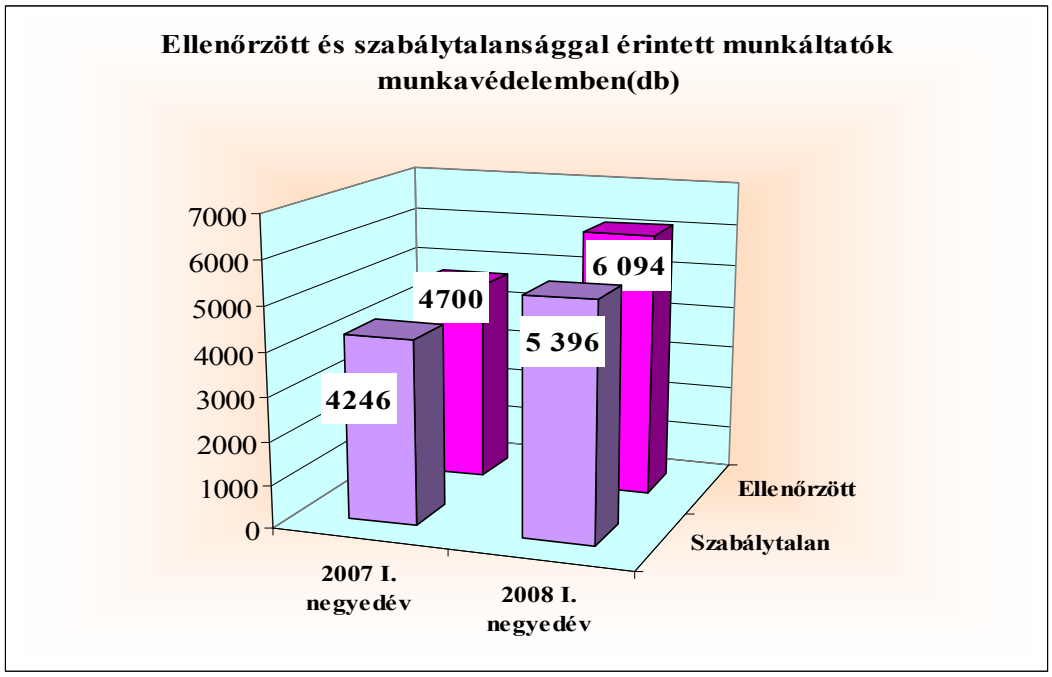

Ellenőrzött és szabálytalansággal érintett munkáltatók száma összesen (db)
18000
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
13 731
10 390
17 036
11 687
2007.I-III
2008.I-III
Ellenőrzött
Szabálytalan

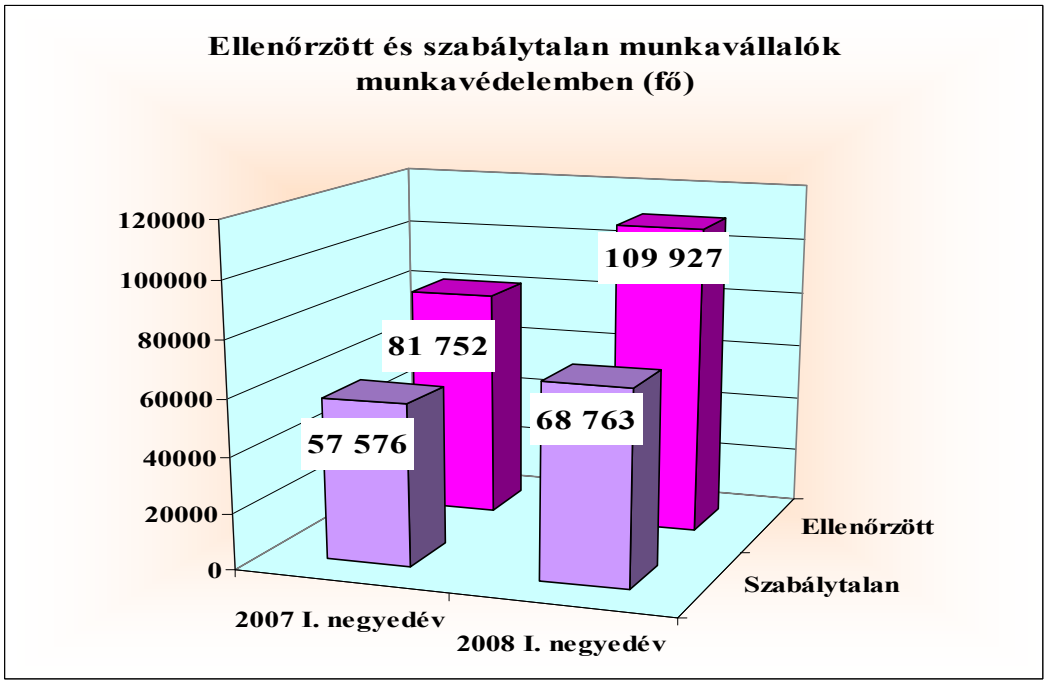

Ellenőrzött és szabálytalansággal érintett munkavállalók száma összesen (Fő)
200000
180000
160000
140000
120000
100000
80000
60000
40000
20000
0
137 439
97 506
195 687
118 596
2007.I-III
2008.I-III
Ellenőrzött
Szabálytalan

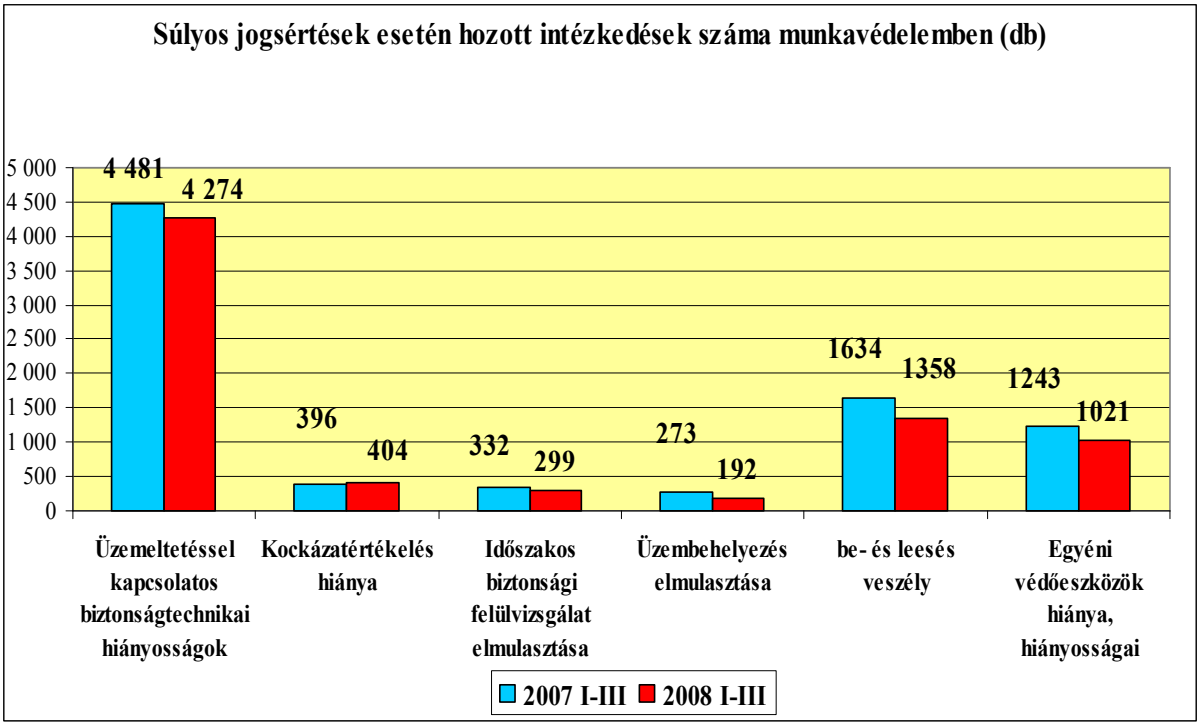

Anyagi szankciók összege 2008 I. negyedévben munkaügyben és munkavédelemben (Ft)
Összesen:1 998 961 432
Szabálysértési bírság; 14 592 000
Helyszíni bírság; 13 042 000
Eljárási bírság; 103 410 000
Munkavédelmi bírság; 208 570 000
Külföldiek befizetésére kötelezés; 216 517 432
Munkaügyi Bírság; 1 442 830 000

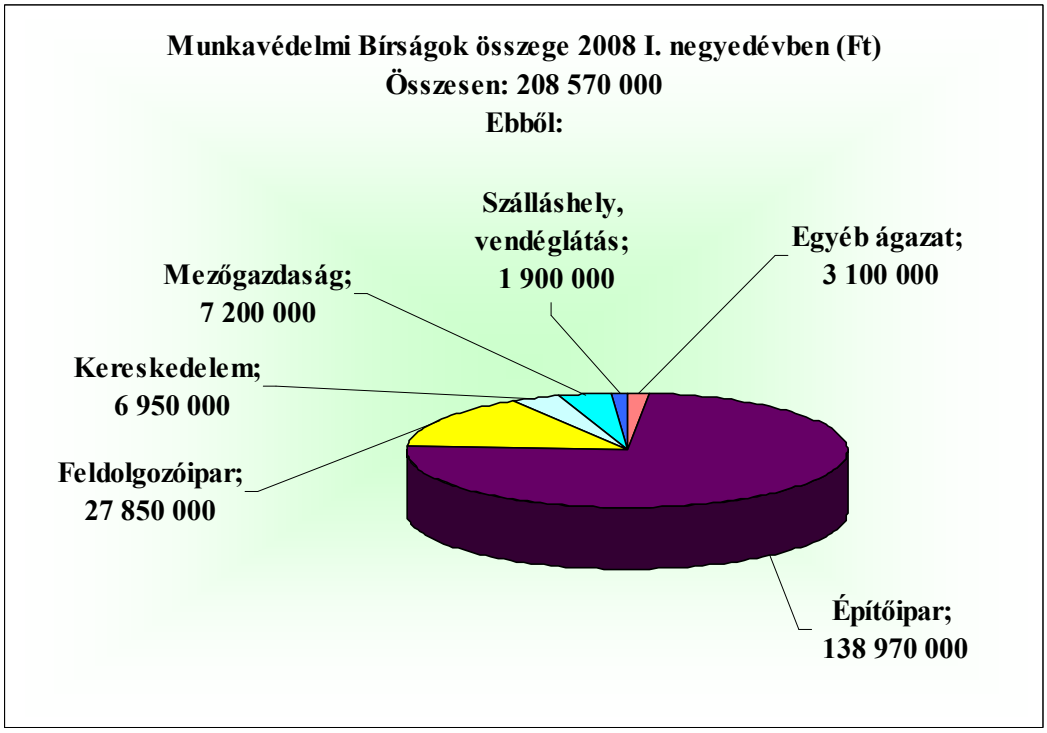

Határozatok száma munkaügyben és munkavédelemben (db)
Összesen 17 971
Ebből:
Munkavédelmi bírság; 611
Munkaügyi bírság; 2 974
Eljárási bírság; 963
Külföldiek szabálytalan foglalkoztatása miatti befizetésre kötelezés; 110
Helyszíni bírság; 1264
Szabálysértési bírság; 513

5.2 Munkavédelem

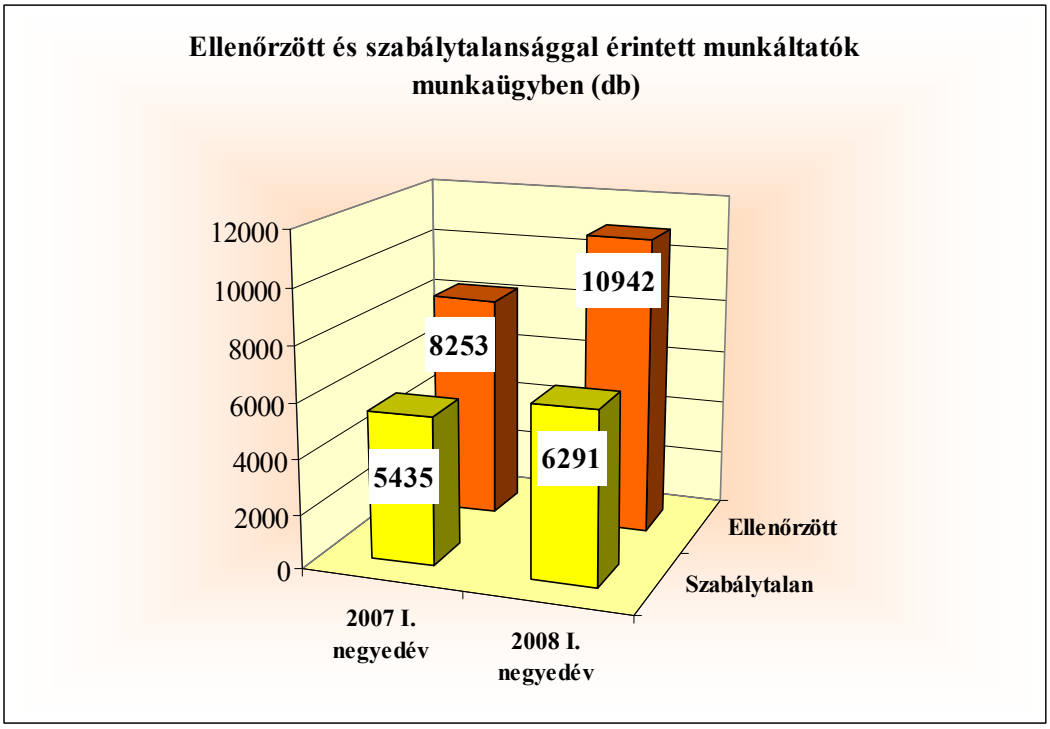

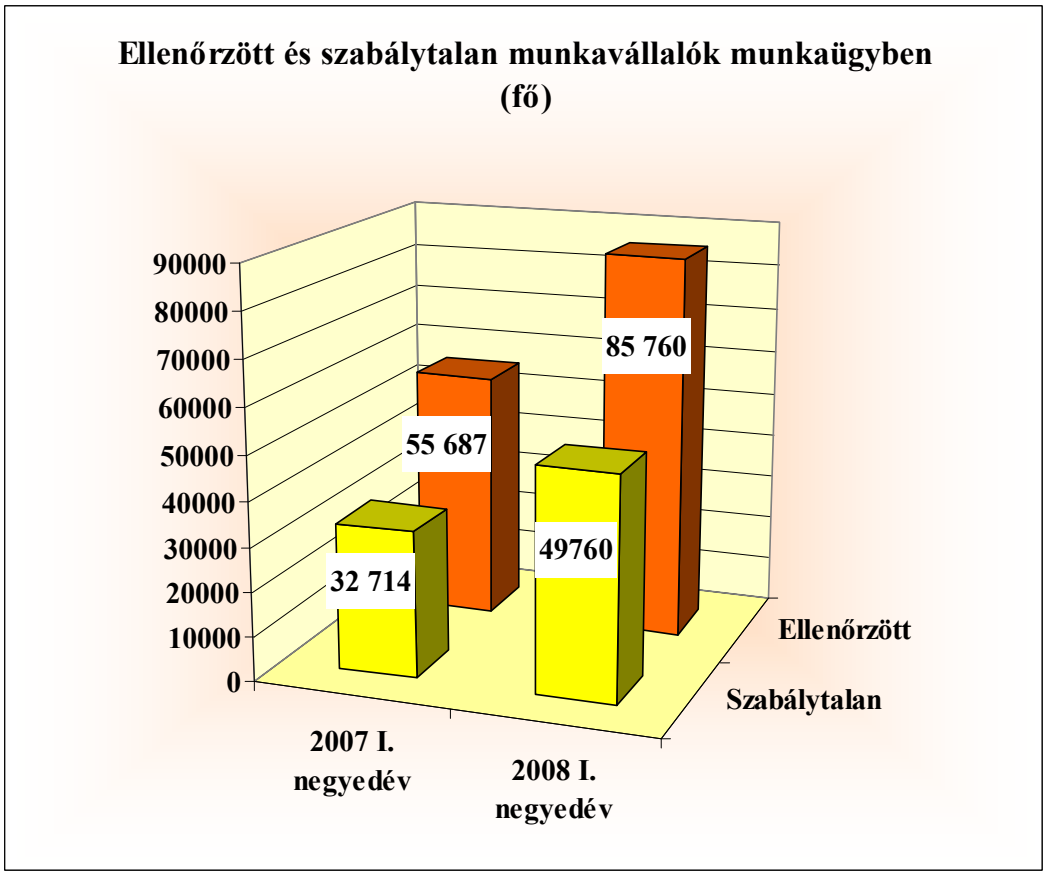

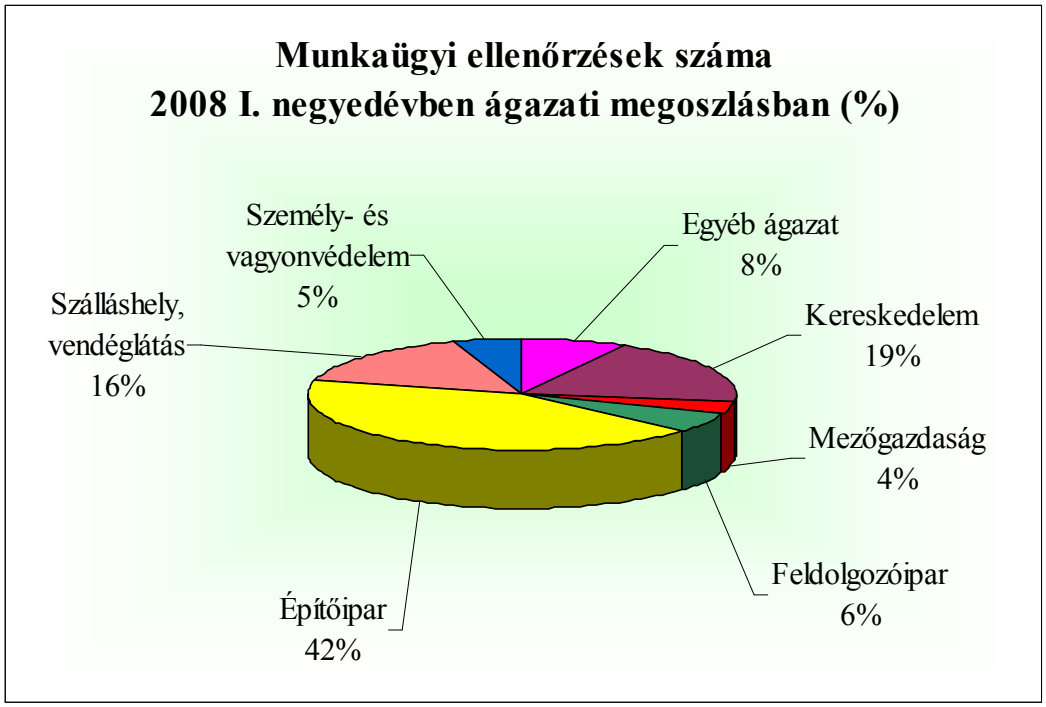

Súlyos jogsértések esetén hozott intézkedések száma munkavédelemben (db)
5 000
4 500
4 000
3 500
3 000
2 500
2 000
1 500
1 000
500
0
4 481
4 274
396
404
332
299
273
192
1634
1358
1243
1021
Üzemeltetéssel kapcsolatos biztonságtechnikai hiányosságok
Kockázatértékelés hiánya
Időszakos biztonsági felülvizsgálat elmulasztása
Üzembehelyezés elmulasztása
be- és leesés veszély
Egyéni védőeszközök hiánya, hiányosságai
2007 I-III
2008 I-III

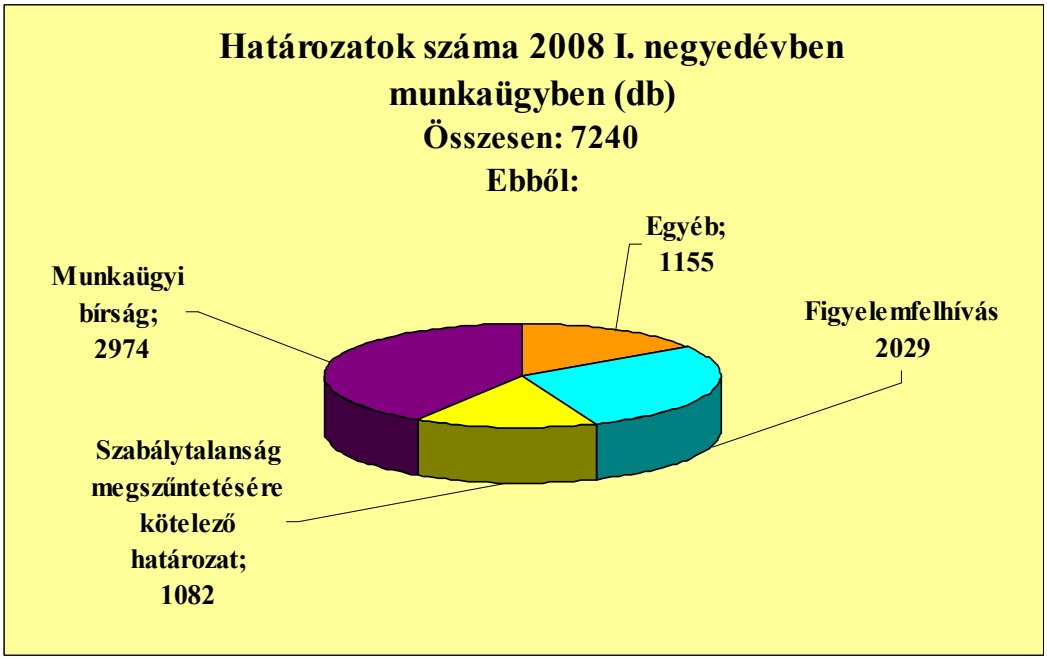

Munkavédelmi Bírságok összege 2008 I. negyedévben (Ft)
Összesen: 208 570 000
Ebből:
Szálláshely, vendéglátás; 1 900 000
Egyéb ágazat; 3 100 000
Mezőgazdaság; 7 200 000
Kereskedelem; 6 950 000
Feldolgozóipar; 27 850 000
Építőipar; 138 970 000

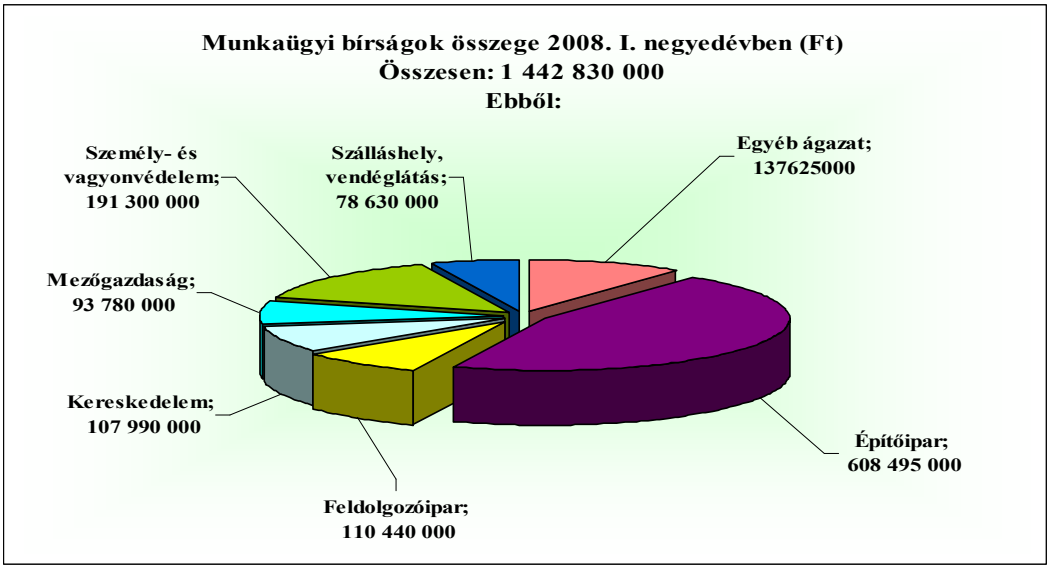
5.3 Munkaügy

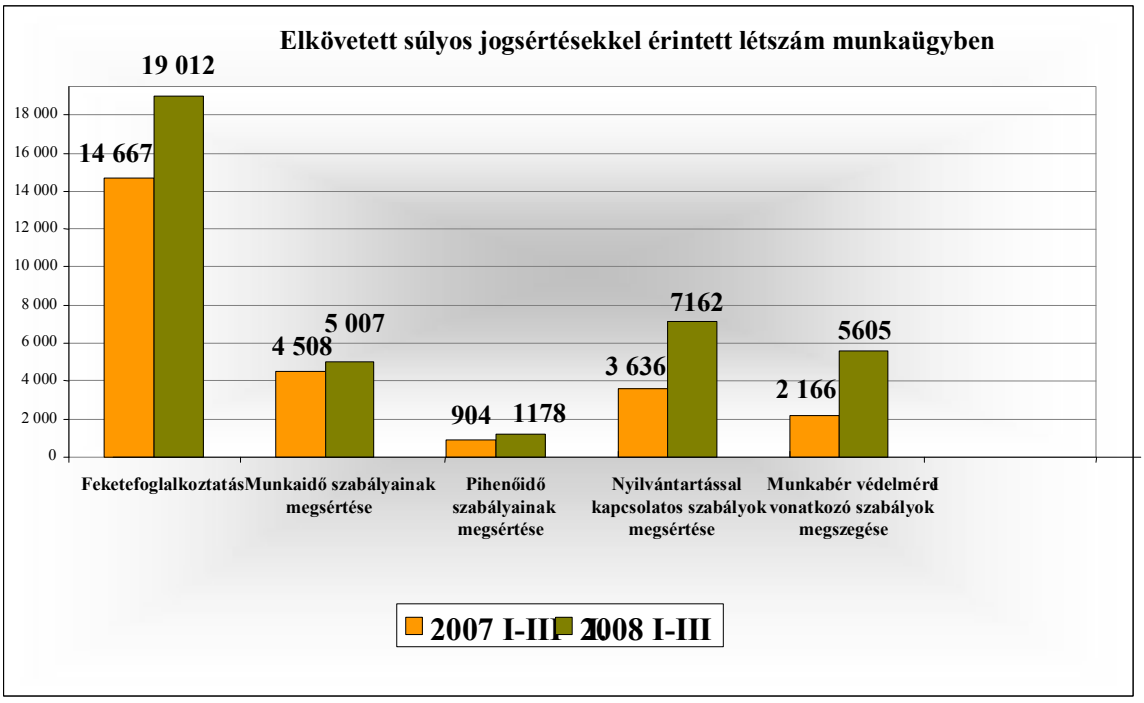

Ellenőrzött és szabálytalansággal érintett munkáltatók munkaügyben (db)
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
8253
10942
5435
6291
Ellenőrzött
Szabálytalan
2007 I. negyedév
2008 I. negyedév

Ellenőrzött és szabálytalan munkavállalók munkaügyben (fő)
90000
80000
70000
60000
50000
40000
30000
20000
10000
0
55 687
85 760
32 714
49760
Ellenőrzött
Szabálytalan
2007 I. negyedév
2008 I. negyedév

Munkaügyi ellenőrzések száma
2008 I. negyedévben ágazati megoszlásban (%)
Személy- és vagyonvédelem 5%
Egyéb ágazat 8%
Szálláshely, vendéglátás 16%
Kereskedelem 19%
Mezőgazdaság 4%
Feldolgozóipar 6%
Építőipar 42%

Határozatok száma 2008 I. negyedévben munkaügyben (db)
Összesen: 7240
Ebből:
Egyéb; 1155
Munkaügyi bírság; 2974
Figyelemfelhívás 2029
Szabálytalanság megszűntetésére kötelező határozat; 1082

Munkaügyi bírságok összege 2008. I. negyedévben (Ft)
Összesen: 1 442 830 000
Ebből:
Személy- és vagyonvédelem; 191 300 000
Szálláshely, vendéglátás; 78 630 000
Egyéb ágazat; 137625000
Mezőgazdaság; 93 780 000
Kereskedelem; 107 990 000
Építőipar; 608 495 000
Feldolgozóipar; 110 440 000

Elkövetett súlyos jogsértésekkel érintett létszám munkaügyben
19 012
14 667
4 508
5 007
904
1178
3 636
7162
2 166
5605
18 000
16 000
14 000
12 000
10 000
8 000
6 000
4 000
2 000
0
Feketefoglalkoztatás
Munkaidő szabályainak megsértése
Pihenőidő szabályainak megsértése
Nyilvántartással kapcsolatos szabályok megsértése
Munkabér védelmérd vonatkozó szabályok megszegése
2007 I-III
2008 I-III

5.4 Hatósági nyilvántartás

